

ชีวิตและพัฒนาการทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์กวยในประเทศไทย

ชาติกำเนิด

กลุ่มคนที่เรียกตนเองว่า“กวย” “กวย” “กวย” หรือ “โก้ย” จัดอยู่ในกลุ่มคนที่พูดภาษาในกลุ่มตระกูลมอญ-เขมร และเป็นเลือดผสมระหว่างพวกเวดดิค (Weddid Proto-Australian) กับพวกเมลานีเซียน (Melanesian) กล่าวคือในขั้นต้นเป็นพวกเวดดิคก่อน แล้วจึงถูกผสมโดยสายพวกที่อพยพไปชาว มีรูปร่างหน้าตาใกล้เคียงไปทางพวกเขม็งหรือพวกเงาะ คือ ผมหก ผิวคล้ำ จมูกบาน ริมฝีปากหนา^๑ และ Blanchard (1958) ก็กล่าวถึงลักษณะทางกายภาพของชาวกวยว่า เป็นกลุ่มที่ผสมระหว่างอินโดนีเซียนกับเวดดิค (Indonesian Weddid admixture) ส่วนภาษานั้นจัดอยู่ในกลุ่มมอญ-เขมร (Mon-Khmer Stock)^๒ อันเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกับข่าหรือละว้านั่นเอง หากแต่มีการเรียกชื่อแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น และลักษณะหน้าตาของชนกลุ่มนี้ก็จำแนกออกได้ถึง ๔ แบบด้วยกันคือ แบบเนกริโต (Negrito) หรือเมลานีเซียน (Melanesian) ซึ่งมีรูปร่างหน้าตาเป็นแบบพวกเขม็งหรือเงาะ คือ ผมหกผกของ จมูกบาน ริมฝีปากหนา ผิวดำสนิท แบบที่สองคือแบบอารยัน (Arayan) ซึ่งมีจมูกโด่งเป็นสัน หน้าผากสูง ปากเล็ก แบบที่สามคือแบบเวดดิค-อินโดนีเซียน (Weddid-Indonesian) ซึ่งมีผิวขาว ห้วยาว แต่ที่มีมากที่สุดก็คือแบบสุดท้ายนั่นคือ แบบออสโตรเอเชีย (Austro-Asia) คือกลุ่มที่พูดภาษาตระกูลมอญ-เขมร (Mon-Khmer) นั่นเอง^๓

ภาษา

นักภาษาศาสตร์(Linguistist) ได้จัดให้ภาษากวยเป็นภาษาถิ่น(Dialect)หรือภาษาพื้นเมืองของตระกูลภาษามอญ-เขมร(Mon-Khmer Language) เช่นเดียวกับภาษามอญ(Mon) ภาษาเขมร(Khmer) ภาษาอีโก้หรืออ่า(Akha) ภาษามูเซอหรือลาหู่(Lahu) ภาษาสะเตียง(Stieng) ภาษาสเร(Sre)หรือโกโฮ(Koho) รวมทั้งภาษามู(Khmu) ด้วย และที่ห่างออกไปคือ ราเด(Raday)และจาไร(Jarai) ซึ่งนักภาษาศาสตร์นิยม

^๑โอ, คาร์ และ พันตรีอี, ไชเคนฟาเคน, *ชาติวงศ์วิทยาว่าด้วยชนเผ่าต่างๆในประเทศไทย*, อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ พลเอกบริบูรณ์ จุลละจาริตต์ (กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๐๕), หน้า ๒๔.

^๒Blanchard, Wendell. *Thailand : Its People, Its Society, Its Culture* (New Haven: HRAF Press, 1958), p. 63.

^๓จิตร ภูมิศักดิ์, *ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาวและขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ*, พิมพ์ครั้งที่ ๒. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดวงกมล, ๒๕๒๔), หน้า ๔๓๓.

เรียกภาษาเหล่านี้ว่า ภาษาชนกลุ่มน้อย^๔ ฉะนั้นภาษากวยจึงไม่ใช่ภาษาถิ่นที่จัดอยู่ในตระกูลภาษาไทย และที่สำคัญคือภาษากวยเป็นภาษาที่ไม่มีวรรณยุกต์เหมือนภาษาไทย อีกทั้งชาวกวยก็ไม่มีภาษาเขียน มีเพียงภาษาพูด ส่งผลให้การศึกษาเรื่องราวของชนกลุ่มนี้มีอาจจะกระทำได้โดยผ่านหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษร เช่นกลุ่มชนที่มีภาษาเขียน จึงต้องอาศัยการศึกษาและอ้างอิงจากหลักฐานอื่น ๆ ที่มีการกล่าวถึงชนกลุ่มนี้แทน อีกทั้งภาษากวยของแต่ละกลุ่มก็ไม่เหมือนกัน เพียงแต่พอสื่อสารกันได้เข้าใจระหว่างกลุ่ม ด้วยเหตุนี้ชาวกวยจึงเป็นกลุ่มชนที่ “มีภาษาพูด ไม่มีภาษาเขียน” อย่างไรก็ตามหากเราได้ศึกษาเกี่ยวกับตำนาน นิทาน และเรื่องเล่าต่างๆของชนกลุ่มนี้ ก็พบว่ามีการกล่าวถึงว่า ในอดีตพวกเขาที่เคยมีภาษาเขียนด้วยเช่นกัน ดังมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับตัวหนังสือกวยสืบทอดกันมาในหมู่ชาวกวยว่า

“...นานมาแล้ว ครั้งที่บรรพบุรุษของกวย(กวย)กำลังเคลื่อนย้ายอพยพไปเรื่อยๆนั้น พาหนะสำคัญของพวกเขาก็คือ ช้าง ครั้นนั้นชาวกวยยังมีคนที่อ่านออกเขียนได้อยู่ การเขียนก็เขียนลงในหนังสือที่ตากแห้ง หนังสือใสนี้ใช้เป็นที่รองหลังช้างด้วย การบันทึกเหตุการณ์ต่างๆของชาวกวยก็อาศัยเหล็กแหลมบันทึกลงในหนังสือที่รองช้างนี้ ครั้งหนึ่งขบวนอพยพของชาวกวยได้หยุดพักที่ป่าแห่งหนึ่ง โดยผูกช้างไว้ที่โคนต้นไม้ แล้วนำเอาหนังสือรองหลังช้างที่มีการบันทึกเหตุการณ์ไว้วันนั้นลงมาด้วย บังเอิญชาวกวยที่มาในขบวนอพยพนี้ได้กลับไหลไปด้วยความอ่อนเพลียตลอดคืน เมื่อตื่นขึ้นมา ก็เห็นสุนัขแทะกัดหนังสือที่ใช้บันทึกเหตุการณ์กินไปหมด เหลือเพียงนิดเดียว ซึ่งเป็นตอนที่ไม่ได้เขียนอะไรไว้ ในที่สุดเรื่องราวต่างๆของกวยก็ได้เข้าไปอยู่ในท้องสุนัขเสียสิ้น...”^๕

มีผู้กล่าวว่าภาษาของชาวกวยนั้น เกิดจากการนำเอาคำในภาษาไทย ภาษาลาวและภาษาเขมรมาดัดแปลง บางทีก็ยกภาษาอื่นทั้งคำเพื่อให้เป็นคำใหม่แล้วนำมาพูดกัน ดังตัวอย่างที่ยกมาดังต่อไปนี้

คำในภาษาอื่น	ภาษากวย
ปลาทุ (ภาษาไทย)	อากาศู
ผัก (ภาษาไทย)	เบือนผัก
ไปตลาด (ภาษาไทย)	จิตลาด
ป่องเอี่ยม (ภาษาลาว)	พล่องเอี่ยม (หน้าต่าง)
เตี้ย(ภาษาเขมร)	เตี้ย (เป็ด)
คอ (ภาษาเขมร)	คอ (กางเกง)

นอกจากนี้ยังมีบางคำที่ผิดไปจากภาษาทั้งสาม และเป็นคำเฉพาะที่ชาวกวยใช้เอง ยกที่คนอื่นจะเข้าใจได้ นอกจากจะเรียนรู้จากพวกกวยเป็นพิเศษ ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทย	ภาษากวย(ส่วย)

^๔เรื่องเดช ปิ่นเชื่อนชัย, ภาษากลุ่มตระกูลไทย (กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๑), หน้า ๒๕.

^๕ไพฑูริย์ สุนทรารักษ์, “เมืองสุรินทร” ใน เมืองสุรินทร สยามคมชาวสุรินทรในพระนครพิมพ์เป็นที่ระลึกในการประชุมใหญ่ประจำปี ๒๕๐๓-๔ (พระนคร: มงคลการพิมพ์, ๒๕๐๓-๔), หน้า ๕๕.

ผู้ชาย	กวยตรู
ผู้หญิง	กวยกะไป
พ่อ	อนู
แม่	อเมะ
พี่	ชาย
น้อง	แซม
หนู	อาลี
ไก่	อันโทรบ
สุนัข	อาจอ
ช้าง	เจียง หรือ อจิง
งู	กะสัย
ลิง	กะลง
เสื่อ	อะเชิด
นก	อาแจม
เสื่อ	ฮับ
ผ้าขาวม้า	จิสะไป
ผ้าโสร่ง	จิกโสร่ง
หมวก	โหมก

อย่างไรก็ตาม จากสภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบัน ทำให้พอคาดการณ์ได้ว่าภาษากวยคงจะเริ่มสูญหายไปเรื่อยๆ ทั้งนี้ก็สืบเนื่องมาจากสาเหตุใหญ่ๆอย่างน้อย ๕ ประการด้วยกันคือ

๑. ด้วยเหตุที่ภาษากวยเป็นภาษาของชนกลุ่มน้อย ดังนั้นเด็กรุ่นใหม่ในชุมชนจึงไม่นิยมใช้ แต่กลับพยายามใช้ภาษาของชนกลุ่มใหญ่ คือภาษาไทย อันเป็นภาษาทางการที่ใช้ในโรงเรียนและใช้ในที่สาธารณะ อีกทั้งสื่อสารมวลชนต่างๆเช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ก็ล้วนแล้วแต่ใช้ภาษาไทยกลางแทบทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้อิทธิพลของภาษาไทยกลางจึงค่อยๆซึมลงไปภาษากวย และในระหว่างที่ทำการเก็บข้อมูลสนาม ข้าพเจ้าพบว่าเด็กๆในหลายครอบครัวจะถูกบังคับให้พูดภาษาไทยกับพ่อแม่ ทั้งนี้พ่อแม่บางคนก็ให้เหตุผลว่าเพื่อที่จะได้ไม่อายเขา นอกจากนี้ภาษาไทยอีสาน(ลาว) และภาษาเขมรสุรินทร์อันเป็นภาษาถิ่นที่อยู่ใกล้เคียงกัน ก็มีอิทธิพลต่อภาษากวยมากด้วยเช่นกัน เนื่องจากชาวกวยต้องคลุกคลีอยู่กับกลุ่มคนที่พูดภาษาเหล่านี้อยู่เป็นประจำ จึงทำให้มีการถ่ายทอดลักษณะบางอย่างของภาษาเหล่านี้เข้ามาสู่ภาษากวยด้วย

๒. การเคลื่อนย้ายแรงงาน ได้ส่งผลให้คนในชุมชนส่วนหนึ่งต้องย้ายออกไปจากชุมชนไปอยู่ที่อื่น ซึ่งคนรอบข้างไม่ได้พูดภาษากวย ทำให้ผู้พูดภาษากวยที่ย้ายออกไปต้องเรียนรู้และใช้ภาษาถิ่นที่ตนย้าย

ไปอยู่โดยปริยาย จนในที่สุดก็จะเกิดความเคยชินกับภาษาใหม่และถ่ายทอดภาษาดังกล่าวไปยังคนรุ่นหลังๆต่อไป

๓. การแต่งงานกับคนนอกชุมชนที่ไม่ได้พูดภาษากวย ไม่ว่าจะเป็นคนไทย ลาว เขมรหรือจีนก็ตาม ก็นับเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ภาษากวยเริ่มสูญหายไป เพราะถ้าคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งพูดภาษากวยไม่ได้ ก็อาจจะทำให้อีกฝ่ายหนึ่งต้องปรับตัวตาม และโอกาสที่จะใช้ภาษากวยก็น้อยลง อาจจะหันไปพูดภาษาของคู่สมรสหรือภาษากลางแทนเลยก็ได้

๔. การที่กลุ่มชาติพันธุ์กวยไม่มีภาษาเขียน แต่ภาษาที่ใช้เขียนและอ่านในปัจจุบันคือภาษาไทยกลาง ซึ่งมีอิทธิพลต่อชาวกวยมาก ก็ย่อมจะทำให้อิทธิพลของภาษากวยลดลงไปทุกขณะ

๕. การใช้ชีวิตประจำวัน การติดต่องานราชการหรือการประกอบอาชีพ ทำให้ต้องพบปะติดต่อกับผู้อื่นที่ไม่ใช้ภาษากวย เช่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักพัฒนาเอกชน นักวิจัย นิสิตนักศึกษา ตลอดจนคนในท้องถิ่นอื่นที่ตนพาส่งไปเที่ยวมา ฯลฯ ก็มีส่วนทำให้ชาวกวยใช้ภาษากวยของตนน้อยลง และมาใช้ภาษากลางมากขึ้น

๖. นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว ที่กำหนดให้หมู่บ้านตากกลางเป็น “หมู่บ้านช้าง” ก็มีส่วนทำให้ชาวกวยบ้านตากกลางต้องปรับเปลี่ยนภาษาที่ใช้อยู่ทุกวันด้วย เนื่องจากจะมีนักท่องเที่ยวที่ไม่สามารถพูดภาษากวยได้เข้ามาเที่ยวในหมู่บ้านเป็นประจำ จำเป็นที่ชาวบ้านจะต้องพยายามพูดภาษาทางการคือภาษาไทยกันมากขึ้น ส่วนหนึ่งก็เพื่อไว้เจรจาขายสินค้าที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยวเหล่านั้น รวมทั้งเพื่อไว้พูดคุยกับคนที่มาเที่ยวด้วย

ประชากร

เราไม่อาจจะทราบแน่ชัดถึงจำนวนของชาวกวยทั้งหมดในประเทศไทย ด้วยเหตุที่ยังไม่มีการทำสำมะโนประชากรกลุ่มชาติพันธุ์นี้อย่างเป็นทางการ เหมือนกับชนกลุ่มอื่นที่รัฐถือว่าเป็นชนกลุ่มน้อย ดังเช่นชาวเขาเผ่าต่างๆในประเทศไทย จึงเป็นสิ่งที่ยืนยันได้ว่า รัฐไม่ได้มองชาวกวยว่าเป็นชนกลุ่มน้อยที่อาจจะมีผลต่อความมั่นคงแต่อย่างใด ประกอบกับในปัจจุบัน ชาวกวยได้มีการผสมกลมกลืนกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงค่อนข้างสูง ฉะนั้นการนำเสนอจำนวนของประชากรชาวกวยในครั้งนี้ จึงอาศัยการนำเสนอจำนวนประชากรชาวกวยตามที่มีผู้ศึกษาและคาดคะเนไว้แล้วเท่านั้น และที่นำมาเสนอในครั้งนี้ ก็เพื่อต้องการให้ทราบว่ากลุ่มชาติพันธุ์นี้มีจำนวนประชากรค่อนข้างมากทีเดียว เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆในประเทศไทย ซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนประชากรชาวกวยจะได้นำเสนอดังต่อไปนี้

Johnston (1958) ระบุว่ามิมีประชากรชาวกวย(ส่วน)ในประเทศไทยกว่า ๑๕๐,๐๐๐ คน โดยเฉพาะในจังหวัดสุรินทร์นั้น คาดว่ามีจำนวนมากกว่าจังหวัดอื่นๆในประเทศ นั่นคือกว่า ๕๒,๐๐๐ คน^๖ ขณะที่ Lebar (1964) กล่าวว่ามิมีชาวกวยจำนวน ๑๐๐,๐๐๐ คน อาศัยอยู่ในจังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี

^๖ อิศรา จรรย์ยานนท์, “การแต่งงานของสาวในจังหวัดสุรินทร์”, หน้า ๑๒๗.

และร้อยเอ็ด^๓ และ Van Der Haak และ Woykos (1990) ได้สำรวจจำนวนประชากรที่พูดภาษากวย ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มที่พูดภาษากวย-กวย กับกลุ่มที่พูดภาษากุย-กุย* ในจังหวัดสุรินทร์และศรีสะเกษไว้ดังนี้^๔

กลุ่มภาษา	กวย-กวย	กุย-กุย	รวม
จังหวัดสุรินทร์	๕๘,๘๐๐	๖๘,๔๖๐	๑๒๗,๒๖๐
จังหวัดศรีสะเกษ	๓๒,๑๓๐	๖๑,๕๓๐	๙๓,๖๖๐
รวม	๙๐,๙๓๐	๑๒๙,๙๙๐	๒๒๐,๙๒๐

ต่อมาวรรณษา เทียนมี (๒๕๓๓) ได้ทำการสำรวจประชากรชาวกวยใน ๔ จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง คือ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์และบุรีรัมย์ พบว่ามีจำนวนประชากรชาวกวยในแต่ละจังหวัดดังนี้^๕

จังหวัด	จำนวนประชากร(คน)	จำนวนหมู่บ้าน
อุบลราชธานี	๖,๙๑๖	๑๑
ศรีสะเกษ	๑๐๕,๘๕๒	๒๕๗
สุรินทร์	๑๑๙,๕๐๖	๓๒๒
บุรีรัมย์	๔๑,๒๙๖	๙๖
รวม	๒๒๓,๕๗๐	๖๘๖

^๓Lebar, Frank M., Gerald C. Hickey, John K. Musgrave. *Ethnic Groups of Mainland Southeast Asia* (New Haven: Human Relations Area Files Press, 1964), p. 159.

* การแบ่งประชากรที่พูดภาษากวยในประเทศไทยออกเป็น ๒ กลุ่มดังกล่าวนั้น เป็นการแบ่งโดยอาศัยเกณฑ์ของนักภาษาศาสตร์ แต่ในการศึกษาครั้งนี้จะไม่คำนึงถึงข้อแตกต่างดังกล่าว

^๔สมทรง บุรุษพัฒน์, *เรียนภาษาและชีวิตความเป็นอยู่ของชาวกุย-กวย(ส่วย) จากบทสนทนา* (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๓๗), หน้า ๒๐.

^๕เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐-๑.

คำเรียกชื่อกลุ่ม : ภาพสะท้อนของขบวนการต่อสู้เพื่อเผ่าพันธุ์

กลุ่มชาติพันธุ์กวยมีคำเรียกชื่อกลุ่มแตกต่างกันออกไปหลายชื่อ แต่สำหรับชื่อที่พวกเขาใช้เรียกกันเองภายในกลุ่มแล้วเห็นจะมีเพียง ๔ ชื่อเท่านั้นคือ คำว่า"กวย" "กวย" "กวย" และ "โกย"^{*} ซึ่งชื่อดังกล่าวเป็นชื่อที่เรียกแตกต่างกันไปตามสำเนียงของแต่ละท้องถิ่น ชื่อเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีความหมายว่า "คน"(man) ทั้งสิ้น โดยเฉพาะคำว่า "กวย" นั้น มีหลักฐานยืนยันได้ว่าชนชาติไทยเคยรู้จัก รับรู้และเรียกกันมาแต่ครั้งโบราณ ดังปรากฏในกฎหมายลักษณะอาญาหลวง พ.ศ.๑๕๗๔ (ปีกุน) ซึ่งตราขึ้นในสมัยสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๒ (พ.ศ.๑๕๖๗-๑๕๘๑) ก็ได้ประกาศห้ามไพร่ฟ้าประชากรยกลูกสาวให้แก่คนต่างชาติต่างศาสนา ซึ่งรวมถึงชาวกวยด้วย ทั้งนี้คนต่างชาติต่างศาสนาที่ระบุไว้ในกฎหมายนั้นมีด้วยกัน ๕ ชื่อ คือ "...นานาประเทศ ฝรั่งเศส อังกฤษ กะปิตัน วิลันดา(ฮอลันดา) กุลา(กูลา) ชาว มลายู แยก กวย แกว" และในมาตรา ๒๕ ของกฎหมายลงปีเดียวกันนั้น ยังได้กล่าวถึงชาวต่างประเทศที่มาสู่โพธิสมภารและค้าขายทางบกทางเรือที่มีระบูนึงชาวกวยด้วย ดังความตอนหนึ่งว่า "มาตราหนึ่ง แยกพราหมณ์ ญวน ประเทศฝรั่ง อังกฤษ จีน จาม วิลันดา ชาว มลายู กวย ขอม พะม่า รามัญ เข้ามาสู่โพธิสมภารก็ดี เข้ามาค้าขายทางบกทางเรือก็ดี..."^{๑๐} จากเนื้อหาของกฎหมายฉบับนี้ทำให้เราทราบว่า กวยในครั้งนั้นมีฐานะทางสังคมเป็นชาวต่างประเทศ มิได้เป็นพวกข้าไพร่ในราชอาณาจักร หากมีประเทศบ้านเมืองของตนต่างหาก นอกจากนี้ในพงศาวดารเมืองละแวก ก็ได้กล่าวถึงกษัตริย์กัมพูชา คือ พระเจ้าธรรมราชาเจ้าผู้ครองนครระหว่างพ.ศ. ๑๕๘๐-๒๐๑๗) ว่า ทรงได้ขอความช่วยเหลือจากกองทัพเจ้ากวยที่ตั้งอยู่ที่เมืองตบขมม (Thbong Khmum) ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเขมรและทางตอนใต้ของเมืองนครจำปาศักดิ์ ในการปราบขบถที่เมืองละแวก ซึ่งนำโดยสมเด็จพระศรีโสไทย เมื่อกองทัพทั้งสองปราบขบถสำเร็จ โดยพระศรีโสไทยได้หนีเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารจากกษัตริย์กรุงศรีอยุธยา ประมุขทั้งสองก็ได้มีความสัมพันธ์กันด้วยไมตรีอันดียิ่ง จึงอาจสันนิษฐานได้ว่า ระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๒๐-๒๑ ชาวกวยเคยมีการปกครองเป็นอิสระอยู่ทางตอนเหนือของเขมร ในจังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งติดกับดินแดนลาวตอนใต้ในปัจจุบัน^{๑๑} และหลักฐานที่น่าสนใจอีกชิ้นหนึ่งก็คือ เราได้พบคำว่า "กวย" มีปรากฏอยู่ในพงศาวดารไทยใหญ่อีกด้วย ซึ่งได้ถูกนำมาอ้างอิงไว้ในพระราชพงศาวดารเล่ม ๕ ของกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ฉบับโรงพิมพ์คุรุสภา พ.ศ.๒๕๐๕ อีก

* คำว่า "กวย" ปรากฏอยู่ในงานเขียนหลายชิ้น เช่น ประเสริฐ ศรีวิเศษ (๒๕๒๑) สิริวัฒน์ คำวันสา(๒๕๒๔) ชื่น ศรีสวัสดิ์ (๒๕๓๓) วรรณ เทียนมี (๒๕๓๗) สมทรง บุรุษพัฒน์ (๒๕๓๗) อิศราพร จันทร์ทอง(๒๕๓๗) เป็นต้น

** คำว่า"กวย"หรือ"โกย(โก้ย)"นี้ เป็นสำเนียงของชาวกวยที่อยู่ทางภาคเหนือของเขมร แต่ในลาวตอนใต้ไม่ปรากฏว่าเรียกด้วยคำนี้แต่อย่างใด

^{๑๐}จิตร ภูมิศักดิ์, *ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาวและขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ*, หน้า ๔๔๗-๘.

^{๑๑}ไพฑูริย์ มีกุล, *รายงานการวิจัยเรื่อง "ไทยกวย"*, เสนอต่อสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ๒๕๓๑, หน้า ๘.

ด้วย ซึ่ง จิตร ภูมิศักดิ์ (๒๕๒๖) ได้นำมาอ้างอิงครั้งหนึ่ง ดังมีใจความตอนหนึ่งว่า “...กล่าวว่าพวกกะหุ้มมีการปกครองของตนเป็นอิสระจากพม่าและไทยใหญ่ จนมาภายหลังพม่าปราบหัวเมืองกะหุ้มเมือง ๓๖ เจ้าฟ้างได้ จึงได้ครอบครองเขตละหุ้มด้วย โดยให้ขึ้นกับเมืองแลม ทางไทยใหญ่-เชียงตุงและเชียงรุ่งก็เคยทำสงครามปราบปรามพวกนี้ มีปรากฏในพงศาวดารไทยใหญ่ว่า ทำสงครามกับพวกกวย(ไทยเรียกกวย-ผู้เขียน)หรือชานคเวหรือกวยละหุ้ม(คือมูเซอก๊วย?-ผู้เขียน) แต่ก็ปราบปรามอะไรไม่ได้”^{๑๒} เป็นที่น่าสังเกตว่าจากเนื้อหาที่จิตรได้อ้างถึงข้างต้นแสดงว่า “กวย” เป็นกลุ่มชนเดียวกับพวกชาวเขาเผ่าละหุ้มหรือมูเซอนั้นเอง และจากการศึกษากลุ่มชนต่างๆ ในจังหวัดเชียงรายของบุญช่วย ศรีสวัสดิ์ (๒๕๔๘) ก็ระบุไว้ว่า มีชาวเขาเผ่ามูเซอกลุ่มหนึ่งที่เรียกตนเองว่า “มูเซอก๊วย” อาศัยอยู่ในท้องที่ของจังหวัดเชียงรายเช่นเดียวกัน^{๑๓} สำหรับงานเขียนของจิตรขึ้นดังกล่าว นับเป็นเอกสารชิ้นเดียวที่มีการกล่าวถึงกลุ่มชนที่เรียกตนเองว่า “กวย” ในดินแดนที่อยู่นอกภูมิภาคอินโดจีน เพราะเอกสารส่วนใหญ่ที่กล่าวถึงชนกลุ่มนี้ มักจะระบุว่าเป็นชนดั้งเดิมที่มีถิ่นฐานอยู่แถบอินโดจีนตอนล่าง ไม่ว่าจะผ่านทางภาคใต้ของลาว ทางตอนเหนือของกัมพูชา หรือทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยก็ตาม ซึ่งถ้าหากชาวกวยในประเทศไทย ลาวและกัมพูชาปัจจุบันเป็นชนกลุ่มเดียวกับชาวกวยที่ปรากฏในพงศาวดารไทยใหญ่แล้ว ก็นับได้ว่าอาณาเขตของกลุ่มชาติพันธุ์นี้กว้างขวางมากทีเดียว และอาจจะมากกว่าชนชาติใดๆ ในดินแดนแถบนี้ก็เป็นได้ อย่างไรก็ตามคนไทยโดยทั่วไปกลับรู้จักชนกลุ่มนี้ในชื่อว่า “ส่วย” ซึ่งเป็นชื่อที่ถูกใช้เรียกชนกลุ่มนี้ในสมัยหลังๆ มากกว่า และเรายังพบอีกว่า ยังมีชื่ออื่นๆ ที่เรียกโดยชนชาติต่างๆ ในประเทศไทยและกลุ่มประเทศอินโดจีน^{*} อีกอย่างน้อย ๓ ชื่อ คือ คำว่า “ชา” “สำแระ” และ “ม้อย” ที่สำคัญยิ่งก็คือ คำเรียกชื่อกลุ่มทั้ง ๔ ชื่อนี้ ล้วนแต่มีความหมายในเชิงถูกเหยียดหยามทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้ ถ้าหากเราเข้าใจความหมายและที่มาของคำต่างๆ เหล่านี้ ก็น่าที่จะทำให้เราเข้าใจพัฒนาการชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรมของชนกลุ่มนี้ได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นเราจึงเริ่มต้นค้นหาความเป็นมาและความหมายของคำเรียกชื่อกลุ่มแต่ละคำตามลำดับดังต่อไปนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๑๒} จิตร ภูมิศักดิ์, *ภาษาละหุ้มหรือมูเซอ* (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไม้งาม, ๒๕๒๖), หน้า ๑๕-๒๐. (หนังสือเล่มนี้ จิตร เขียนขึ้นในระหว่างที่ถูกคุมขังในฐานะนักโทษการเมืองเมื่อปี ๒๕๐๑ ซึ่งมีผู้ต้องหาที่เป็นชาวมูเซอสองพ่อลูกรวมอยู่ด้วย และในช่วงที่ถูกคุมขังอยู่นั้น จิตรก็ได้รู้จักกับมูเซอสองพ่อลูกคู่นั้น อันเป็นที่มาที่ทำให้จิตรได้เรียนรู้ภาษาละหุ้มหรือมูเซอ และบันทึกภาษาดังกล่าวขึ้นมา - จากคำนำสำนักพิมพ์)

^{๑๓} บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, *สามสิบชาติในเชียงราย* (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รับพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๓๐๑.

* คำว่า อินโดจีน หมายถึงดินแดนในเอเชียอาคเนย์ ที่ในศตวรรษที่แล้วฝรั่งเศสเคยเข้ามาปกครอง ปัจจุบันนี้เป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กัมพูชาประชาธิปไตย และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

ลำดับต่อไปนี้

ก. "ส่วย" : ชื่อที่เรียกตามพันธะทางสังคม

"ส่วย" เป็นคำเรียกชื่อชนชาวทวายที่คนไทยเรารู้จักกันเคยมากที่สุด คำๆนี้ปรากฏในประวัติศาสตร์ว่าเป็นชื่อที่ไทยใช้เรียกชนชาติที่พูดภาษาในตระกูลมอญ-เขมรกลุ่มใหญ่กลุ่มหนึ่งทางภาคอีสาน ที่อาศัยอยู่บริเวณพื้นที่ป่าดงระหว่างแม่น้ำมูลกับเทือกเขาดงรัก นับแต่จังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ ไปจนถึงอุบลราชธานี^{๔๔} ซึ่งนักวิชาการส่วนใหญ่ได้ลงความเห็นว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ "ข่า" กลุ่มหนึ่งที่อพยพมาจากประเทศลาวหรือฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ทั้งนี้ก่อนที่จะถูกเรียกชื่อว่า "ส่วย" ทางกรุงเทพฯเรียกพวกส่วยที่อยู่บริเวณนี้ทั้งหมดว่า "เขมรป่าดง" และเรียกบริเวณจังหวัดริมแม่น้ำมูลทั้งสิ้นนี้ว่า "บริเวณเขมรป่าดง" อย่างไรก็ตามคำว่า "ส่วย" ที่เป็นชื่อเรียกชาวทวายอีกชื่อหนึ่งนั้น พบว่าปรากฏเป็นลายลักษณ์ครั้งแรกในหนังสือประชุมพงศาวดารภาคที่ ๔ ในบทที่ว่าด้วยประวัติเมืองขุขันธ์, สังขะ, สุรินทร์และรัตนบุรี ดังมีใจความตอนหนึ่งว่า

"...จุลศักราช ๑๑๒๑ ปีเถาะ เอกศก (พ.ศ.๒๓๐๒) ครั้งแผ่นดินสมเด็จพระบรมราชาที่ ๓ หรือนัยหนึ่งเรียกว่าพระเจ้าอยู่หัวพระที่นั่งสุริยามรินทร์ (คือเจ้าฟ้าเอกทัศกษัตริย์มอญ) ขึ้นครองราชสมบัติ เป็นพระเจ้าแผ่นดินสยามที่ ๓๓ อยู่ ณ กรุงศรีอยุธยา เวลานั้นพระยาช้างเผือกแตกโรงออกจากกรุงไปอยู่ในป่าดง ทางตะวันตกแขวงเมืองปาศักดิ์ โปรดให้สองพี่น้อง (ซึ่งผู้จดพงศาวดารเดิมเข้าใจว่าเป็นพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก กับกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท) คุมไพร่พลและกรมช้างออกเที่ยวติดตามพระยาช้างเผือกมาทางแขวงเมืองพิมาย และเลยไปจนถึงดงฟากฝั่งลำน้ำมูลข้างใต้ จึงได้ข่าวพระยาช้างเผือกจากพวกเขมร, ส่วยป่าดง คือตากะจะและเชียงขันซึ่งตั้งอยู่บ้านประสาทสี่เหลี่ยมโคกล่าดวนใหญ่ ตามะบ้านดงยาง(หรือเรียกโคกอ้อประหนึ่ง) เชียงปุมบ้านโคกเมืองที่ เชียงสี่(หรือตาพ่อควาน)บ้านกุดหวาย (หรือบ้านเมืองเตา ตามชื่อเชียงสี่เมื่อเป็นหลวงศรีนครเตา) เป็นผู้นำสองพี่น้องและไพร่พลไปติดตามพระยาช้างเผือกมาได้ ตากะจะ เชียงขัน เชียงมะ เชียงปุม เชียงสี่ ก็ตามสองพี่น้องนำพระยาช้างเผือกกลับคืนไป ณ กรุงศรีอยุธยา พระเจ้ากรุงศรีอยุธยาจึงโปรดตั้งให้ ตากะจะเป็นหลวงแก้วสุวรรณ เชียงขันเป็นหลวงปราบ เชียงมะเป็นหลวงเพชร เชียงปุมเป็นหลวงสุรินทรภักดี เชียงสี่เป็น

^{๔๔}จิตร ภูมิศักดิ์, ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาวและขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ, หน้า ๔๓๒.

* พิจารณาจากชื่อเรียกแล้ว พวกเขมร ในที่นี้ น่าจะหมายถึงกลุ่มของตากะจะ ส่วนส่วยป่าดง ก็คือกลุ่มของ เชียงขัน เชียงมะ เชียงปุมและเชียงสี่ ทั้งนี้พิจารณาจากคำนำหน้าชื่อที่แตกต่างกันระหว่าง ตา กับ เชียง และคำว่า เชียง ก็เป็นคำดั้งเดิมในภาษาของกลุ่มวัฒนธรรมสาข่าปาศักดิ์ของพวกส่วย(ทวาย) ซึ่งใช้เป็นคำเรียกสามแฉกที่ลาสิกขาบทออกมา (เจริญ ไวรวิจกุล, ๒๕๓๓ หน้า ๖๕) อีกทั้งคำว่า กะจะ นั้น ในภาษาเขมรก็เป็นคำที่ใช้เรียกคนแก่อีกด้วย นอกจากนี้ในพงศาวดารก็เขียนแยกระหว่าง "เขมร" กับ "ส่วยป่าดง" แยกจากกัน ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงมีความเห็นว่าการที่จะสรุปรวมว่าตากะจะคือชนเผ่า "ส่วย" ด้วย จึงควรจะเป็นการขัดกับข้อเท็จจริงดังกล่าว

หลวงศรีนครเตา ให้ควบคุมพวกเขมรช่วยป่าดงในตำบลบ้านที่ตนอยู่นั้นๆ ทำราชการขึ้นกับเมืองพิมาย พวกนายกองเขมรช่วยป่าดงทั้งห้าคนก็พากันกลับมายังบ้านแห่งตน ฝ่ายเมืองพิมายเห็นว่า บ้านเมืองซึ่งหลวงสุรินทรภักดีเป็นนายกองรักษาอยู่นั้นเป็นบ้านน้อย จึงให้ยกมาอยู่ ณ ตำบลคุปะทายสมัน ภายหลัง พวกนายกองเขมรช่วยป่าดงทั้งห้าคนนี้ได้ฆ่าช้าง, ม้า, แก่นสน, ยางสน, ปีกนก, นอราด(นอแรด), งาช้าง, ช้าง ซึ่ง เป็นของช่วยไปส่ง ณ กรุงศรีอยุธยา จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯตั้งให้หลวงสุวรรณ(ตากะจะ)เป็นพระไกรภักดีศรีนครลำดวนเจ้าเมือง ยกบ้านปราสาทสี่เหลี่ยมดงลำดวนเป็นเมืองขุนันท์ ให้หลวงเพชร(เชียงมะ)เป็นพระสังฆะบุรีศรีนครอัดจะเจ้าเมือง ยกบ้านโคกอัดจะ(หรือบ้านดงยาง)เป็นเมืองสังฆะ ให้หลวงสุรินทรภักดี(เชียงปุม)เป็นพระสุรินทรภักดีศรีนครรงค์จางวางเจ้าเมือง ตั้งบ้านคุปะทายเป็นเมืองคุปะทายสมัน(คือเมืองสุรินทร์) ให้หลวงศรีนครเตา(เชียงสีหรือตาพ่อควาน)เป็นพระศรีนครเตาเจ้าเมือง ยกบ้านกุดหวาย(หรือบ้านเมืองเตา)เป็นเมืองรัตนบุรี ขึ้นกับเมืองพิมาย..."^๕ จากพงศาวดารฉบับนี้ทำให้เราได้ร่องรอยว่าคำว่า "ช่วย" นี้ น่าจะมีมาก่อนหน้าสมัยกรุงศรีอยุธยาแล้ว

นอกจากนี้คำว่า "ช่วย" ยังปรากฏในนิทานพื้นบ้านภาคใต้เรื่อง "นางเลือดขาว" อีกด้วย ซึ่งเรื่องนางเลือดขาวนี้มีปรากฏในพงศาวดารเมืองพัทลุง โดยหลวงศรีวรรณตร (พิณ จันทโรจวงศ์) เป็นผู้เรียบเรียงขึ้นในราวปี พ.ศ.๒๔๖๐-๑ เพื่อถวายสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ เมื่อครั้งทรงดำรงตำแหน่งนายกหอสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร มีความตอนหนึ่งที่กล่าวถึงพวกช่วย ไว้ว่า

"...ราวสมัยสุโขทัย (ขณะนั้นเมืองพัทลุงยังตั้งอยู่ที่สทิงพระ) มีอยู่ครั้งหนึ่งเจ้าเมืองพัทลุงชื่อพระยากรทอง ครั้งนั้นยังมีตาสามโม ยายเพชร สามีภรรยา ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ตำบลปะตาตะวันตกของทะเลสาบสงขลา (คือบ้านพระเกิด) เป็นหมอสคำ หมอเผ่านายกองช้าง มีหน้าที่เลี้ยงช้างส่งเจ้าพระยากรทองทุกปี ต่อมาสองตายายไปเก็บได้กุมารจากป่าไม้ไผ่เสียง กุมารนี้มีคนเอาไปทิ้งไว้ และเป็นกุมารที่มีลักษณะแปลก คือมีพรรณเลือดหลายสีคือเป็นสีเขียว ขาว เหลือง ดำ แดง ในขณะที่เดียวกันสองตายายก็ไปได้เด็กหญิงหรือนางจากป่าไม้ไผ่ดังมาอีกคนหนึ่ง ซึ่งก็มีพรรณเลือดแปลกอีก คือมีเลือดเป็นสีขาว จึงได้มีชื่อเรียกว่า "นางเลือดขาว" ตาสามโมกับยายเพชร สามีภรรยา ก็เอาเด็กทั้งสองมาชุบเลี้ยงไว้จนเจริญวัย จึงแต่งกุมารกับนางเลือดขาวให้อยู่กินเป็นภรรยาสามี ครั้นกาลนานมาตายายถึงแก่กรรม กุมารกับนางได้ทำฉาปนกิจแล้วนำอิฐไปฝังไว้ในถ้ำภูเขาสวรรค์ตามประเพณี กุมารกับนางได้รับมรดกเป็นนายกอง(ช่วย)ช้าง ต่อมา จนมีกำลังขึ้นและมีผู้คนนับถือมากแต่นั้นมาก็เรียกตำบลบ้านนั้นนั้นว่า "พระเกิด" ได้เป็นช่วยช้างเลี้ยงช้างส่งเจ้าพระยากรทองปีละเชือก"^๖

^๕ ประชุมพงศาวดารเล่ม ๓ ประชุมพงศาวดารภาค ๓ และภาค ๔ ตอนต้น (กรุงเทพมหานคร: ศึกษาศาสตร์ พานิชย์, ๒๕๐๖), หน้า ๑๕๗-๘.

^๖ ประชุม ชุมเพ็งพันธุ์, "นางเลือดขาว" ใน รายงานการสัมมนาประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราช ครั้งที่ ๒ ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ และสังคมของนครศรีธรรมราช ณ วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช ๒๔-๒๕ มกราคม ๒๕๒๕, หน้า ๑๑๕-๑๒๘.

ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าชนชาติที่ถูกเรียกว่า "ส่วย" นี้ นอกจากจะเป็นที่รับรู้กันทั่วไปตลอดลุ่มน้ำเจ้าพระยาแล้ว ยังรวมไปถึงภาคใต้ของประเทศไทยด้วย จึงอาจจะตั้งเป็นข้อสังเกตได้ว่า "ส่วยหรือกวย" เป็นชนชาติหนึ่งที่ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณแถบนี้มานานหลายศตวรรษแล้ว อีกทั้งพวกส่วยหรือกวยในประเทศไทยปัจจุบัน ก็ยอมรับเอาคำว่า "ส่วย" ในภาษาไทยเข้าไปใช้ด้วยอีกชื่อหนึ่ง โดยมีได้มีความรังเกียจเคียดฉันท้แต่ประการใด อย่างไรก็ตามคำว่า "ส่วย" ที่ปรากฏในเอกสารทั้งสองนั้น หาได้ทำให้เราทราบถึงสาเหตุที่เรียกชนกลุ่มนี้ว่าส่วยไม่ เป็นแต่เพียงให้รับรู้ว่ามีคำว่า "ส่วย" เกิดขึ้นมานานแล้วเท่านั้น อีกทั้งเอกสารทั้งสองก็ไม่อาจจะสามารถนำมาอ้างอิงได้เต็มที่ เพราะล้วนแล้วแต่ไม่ต่างจาก "เรื่องเล่าหรือนิทานปรัมปรา" เท่าใดนัก ฉะนั้นจึงจำเป็นที่เราจะต้องค้นหาที่มาของคำว่า "ส่วย" ที่สามารถจะเชื่อถือได้ต่อไป และหลักฐานชิ้นแรกที่จะให้คำตอบแก่เราในเรื่องนี้ได้ก็คือ คำอธิบายของพระยาอนุমানราชชนหรือเสฐียรโกเศศ (๒๕๒๘) ที่ได้กล่าวถึงที่มาของคำเรียกชื่อ "ส่วย" ไว้ว่า

"...กวยในภาษาของเขาแปลว่า คน แต่ทางภาคอีสานเรียกพวกกวยว่า ส่วย คือเป็นพวกที่เสียส่วยให้แก่รัฐบาลแทนการเกณฑ์ทหาร แต่คำ ส่วย แม้ส่วนใหญ่ใช้เรียกแก่พวกกวย แต่หมายถึงพวกส่วยที่กลายมาเป็นเขมรเป็นลาวด้วย เช่น ลาวส่วย และเขมรส่วย ถ้าเรียกส่วยเฉยๆ ก็หมายถึงพวกกวยโดยตรง พวกกวยในประเทศไทยแต่เดิมมีจำนวนราวแสนเศษ แต่บัดนี้กลายเป็นไทยไปเกือบหมดแล้ว พวกกวยในจังหวัดสุรินทร์มีชื่อว่าชำนาญการ โพนช้างจับช้าง เรียกกันว่า ส่วยช้าง..."^{๑๓}

คำอธิบายข้างต้นนี้ได้ทำให้เราทราบว่า กลุ่มชนพื้นเมืองที่มีอาชีพคล้องช้างในจังหวัดสุรินทร์นั้นเป็นที่รู้จักกันมานานแล้วในชื่อ "ส่วยช้าง" และจากคำอธิบายที่มาของคำเรียกชื่อ "ส่วย" ของเสฐียรโกเศศข้างต้นนี้ ก็สอดคล้องกับคำอธิบายของนักวิชาการอีก ๒ ท่านคือ พันตรีอิริก ไชเคนฟาเคน (๑๙๕๒) และจิตร ภูมิศักดิ์ (๒๕๒๔) โดย พันตรีอิริก ไชเคนฟาเคน อดีตรองผู้ตรวจราชการตำรวจภูธรภาคอีสานระหว่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๖๒ ซึ่งเป็นผู้หนึ่งที่สนใจศึกษาความเป็นมาของพวกส่วยได้กล่าวว่า เหตุที่เรียกว่า "ส่วย" นี้เพิ่งจะกำเนิดในสมัยรัชกาลที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์นี้เอง โดยในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. ๒๓๖๗-๒๓๙๔) มีการสำรวจสำมะโนครัวในเขตอีสานตรงบริเวณนี้ และได้แบ่งคนออกตามความประสงค์ที่จะเสียส่วย ออกเป็น ๓ กลุ่มคือ ลาว เขมร และส่วย^{๑๔}

ส่วนจิตร ภูมิศักดิ์ (๒๕๒๔) ก็ได้อธิบายเพิ่มเติมถึงสาเหตุของการแบ่งประเภทของชนชาติในบริเวณนั้นออกเป็นพวกว่า ก็เพื่อความสะดวกในการเก็บผลประโยชน์ของรัฐบาลราชาธิปไตย นั่นคือกำหนดให้ชนพวกหนึ่งในบริเวณนั้น ซึ่งมักจะอยู่ตามป่าเขาห่างไกล มีหน้าที่ส่งส่วยเป็นของป่าแทนการเก็บส่วยเงินค่าราชการรายหัว (คือที่มาเรียกว่ารัฐูปการในสมัยรัชกาลที่ ๖) และแทนการถูกเกณฑ์แรงงาน

^{๑๓}ศาสตราจารย์ พระยาอนุমানราชชน (เสฐียรโกเศศ), "กวย" คำอธิบายใน *สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม ๓* (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไพบูลศิลป์การพิมพ์, ๒๕๒๘), หน้า ๑๔๒๕-๓๐.

^{๑๔}Seidenfaden, "The Kui People of Cambodia and Siam" in *Journal of Siam Society* Vol., XXXIX, pt. 2, Jan. 1952, p. 158.

มารับใช้เจ้าขุนมูลนายตามระบบที่เรียกว่า “เข้าเดือน” อันเป็นระบบเกณฑ์แรงงานไพร่ของยุคศักดินา ที่ชาวนครรัฐทุกคนจะต้องถูกขึ้นทะเบียนตั้งแต่อายุ ๑๘ จนถึง ๖๐ ปี มีสังกัดต่อเจ้าขุนมูลนายคนใดคนหนึ่ง จะเป็นอิสระไม่ได้ ยกเว้นแต่ลูกหลานของเจ้าขุนมูลนายที่มีศักดินา ๔๐๐ ไร่ขึ้นไป พวกไพร่ที่มีสังกัดเหล่านี้คือสามัญชนทั่วประเทศ เขาต้องมาทำงานรับใช้เจ้าของสังกัด ซึ่งมีเป็นชั้นๆลดหลั่นแต่นายเล็กขึ้นไปจนถึงนายใหญ่ มาทำงานรับใช้งานส่วนตัวบ้าง งานหลวงบ้าง จนครบเดือนหนึ่งก็มีอีกชุดหนึ่งมาผลัดเปลี่ยนให้ชุดเดิมกลับบ้าน ทำมาหากินช่วยลูกเมียเตรียมเสบียงอาหารไว้ พออยู่หากินของตนครบเดือนก็ต้องสพาย่ามใส่เสบียงกรังมาเข้าเวรอีกเดือนหนึ่ง, กินของตนเอง, ไม่มีค่าแรง เพราะถือเป็นหน้าที่ของไพร่อันมีพันธะต่อมูลนายและเจ้าแผ่นดิน ซึ่งก็คือการเข้าเดือนตามระบบที่เรียกว่า “เข้าเดือนออกเดือน” (คือเข้าเวรเดือนหนึ่งออกเวรเดือนหนึ่ง) และการเกณฑ์แรงงานชนิดนี้เรียกว่า “ช่วยแรง” และเรียกตัวคนว่า เลก หรือ ไพร่ “ช่วย” ผู้ที่เสียเงินแทนการไปใช้แรงงานก็เรียกว่า “ช่วยเงิน” ส่วนพวกที่อยู่ห่างไกลไปอีกไม่สามารถมาใช้แรงงานได้ ครั้นจะเรียกเก็บเป็นเงินก็ไม่จะมีให้ ก็อนุญาตให้ส่งสิ่งของแทน และเรียกไพร่พวกนี้ว่า “ไพร่ช่วย” ระบบเช่นนี้มีใช้มาแต่ต้นกรุงศรีอยุธยาหรือก่อนหน้านั้นแล้ว

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๑ ก็ได้ออกพระราชกำหนด พ.ศ. ๒๓๒๗ เปลี่ยนจากระบบเข้าเดือนออกเดือน มาเป็น “เข้าเดือนออกสองเดือน” แต่ในสองเดือนที่ออกเวรนั้น นายเงินเรียกไปใช้เสียเดือนหนึ่ง ไพร่จึงสามารถทำมาหากินเพื่อตนและครอบครัวได้ปีละสี่เดือนเท่านั้น ครั้นพอมาถึงสมัยรัชกาลที่ ๒ ก็ได้ออกพระราชกำหนด พ.ศ. ๒๓๕๓ เปลี่ยนระบบการเกณฑ์แรงงานมาเป็นระบบ “เข้าเดือนออกสามเดือน” จนกระทั่งถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. ๒๓๖๗-๕๔) ซึ่งเป็นช่วงที่เริ่มมีการตื่นตัวเรื่องการค้าสำเภากับจีนและการติดต่อกับตะวันตก นโยบายของราชสำนักจึงเน้นหนักไปทางแสวงหาไพร่ช่วยที่ส่งสิ่งของแทนแรง เพื่อป้อนสู่กรมพระคลังสินค้า และในระบอบเวลานั้นรัฐบาลกรุงเทพฯ เพิ่งจะได้ดินแดนและผู้คนบริเวณแขวงจำปาศักดิ์-สาร์วัน และอัตตะปือ อันเป็นพื้นที่ที่อยู่ในบริเวณที่เรียกกันว่า “เขตเขมรป่าดง” เข้ามาไว้ในอำนาจใหม่ๆ (โดยเริ่มได้มาตั้งแต่ราว พ.ศ. ๒๓๒๐) และพวกเขมรป่าดงเหล่านี้ ถ้าจะเกณฑ์แรงเป็นเลกไพร่ธรรมดา ก็ไม่ได้ผลเต็มเม็ดเต็มหน่วย จึงได้คิดวิธีใช้ระบบ “ไพร่ช่วย” ขึ้นใช้กับบริเวณแถบนั้น โดยให้เจ้าเมืองกรมการเป็นผู้รวบรวมทำบัญชีส่งทูลเกล้าฯ เป็นรายปี

ไพร่ช่วยในบริเวณเขมรป่าดงนี้ มักเรียกกันว่า “ข้าช่วย” หรือ “ข้าไพร่” และช่วยที่สำคัญก็คือทองคำ ทั้งนี้เพราะในแขวงเมืองอัตตะปือมีบ่อทองคำเนื้อดี* และกำหนดให้ต้องช่วยปีละ ๔ ชั่ง ในระยะแรกๆ ก็ได้ผลดี จนในปลายรัชกาลที่ ๓ ได้เรียกเก็บช่วยทองคำจากเมืองอัตตะปือเพิ่มขึ้นจากเดิมเป็นปีละ

* ปัจจุบันนี้ บริเวณแขวงอัตตะปือ ยังคงมีเหมืองทองที่ได้รับสัมปทานจากรัฐบาลลาวดำเนินการอยู่ และบริเวณที่ใกล้เคียงกับเหมืองทองซึ่งเป็นที่บรรจบกันของแม่น้ำเซกองกับแม่น้ำเซกมะง ในแขวงอัตตะปือ ชาวบ้านบริเวณนั้นก็ยังคงยึดอาชีพร่อนหาทองคำจากแม่น้ำ โดยจะเริ่มร่อนตั้งแต่ ๗ โมงเช้า ไปถึง ๕ โมงเย็น และเศษทองที่ร่อนได้ก็จะนำไปขายให้กับเหมืองทองดังกล่าว

๘ ซึ่ง ครั้นถึงปลายรัชกาลที่ ๔ อาจเป็นด้วยการขาดทองคำในเมืองอัตตะปือไม่ได้ผล จึงปรากฏว่าในปี ๒๔๑๑ พวกกรมการเมืองขึ้นไปเก็บส่วยทองคำ แต่พวกเขาส่วยเหล่านั้นกลับเอาคนฆ่าส่วยและขี้ผึ้งมาให้แทนทองคำ พวกกรมการเมืองก็รับไว้ แล้วนำคนฆ่าส่วยและขี้ผึ้งไปขาย เอาเงินมาซื้อทองคำถวาย เป็นเช่นนี้มาหลายปีจนถึงรัชกาล ครั้นเมื่อความทรงทราบถึงพระกรรมพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงโปรดเกล้าฯ ให้มีท้องตราออกมา ห้ามมิให้มีการจับพวกเขาส่วยขายอีก พวกเขาส่วยจึงได้ใจและคิดกำเริบจับกรมการเมืองที่ออกไปเก็บส่วยไปขายในเมืองฉนวน ในที่สุดทางกรุงเทพฯ ต้องส่งเจ้าหน้าที่ผู้ใหญ่ออกไปเกลี้ยกล่อมพวกเขาส่วยเหล่านั้น เรื่องราวจึงได้สงบลง^{๑๙}

ระบบไพร่ส่วยที่บริเวณเขมรป่าดงนี้ใช้อยู่ได้ไม่นาน แขวงจำปาศักดิ์-สาร์วัน-อัตตะปือก็ตกไปเป็นของฝรั่งเศสเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๖ คงเหลืออยู่แต่บริเวณเขมรป่าดงส่วนที่อยู่ในประเทศไทย ในที่สุด ไพร่ส่วย หรือ ส่วย ก็เหลือตกค้างกลายเป็นชื่อเรียกชนชาติในป่าเขาบริเวณนี้แทนคำว่าเขมรป่าดงแต่เดิม

ดังนั้นคำว่า “ไพร่ส่วย” หรือ “ส่วย” จึงเป็นชื่อที่เรียกตามพันธะทางสังคม มิได้กำหนดจากเชื้อชาติ ด้วยเหตุนี้ “ไพร่ส่วย” หรือ “ส่วย” จึงมีหลายเผ่าหลายเชื้อชาติ ถ้ามีพันธะส่งส่วยของป่าแล้วเป็นเรียกพวกเขาส่วยทั้งนั้น แต่อย่างไรก็ตาม จิตร ภูมิศักดิ์ เชื่อว่าในเขตใต้แม่น้ำมูลนี้ ชนชาติที่มีจำนวนมากที่สุดที่ต้องส่งส่วยสิ่งของนั้น คือชนชาติในตระกูลมอญ-เขมร คำว่า “ส่วย” จึงกลายมาเป็นชื่อชนชาติของพวกนี้ในภาษาไทยติดมาจวบจนทุกวันนี้ แม้กระทั่งพวกเขาเองก็ลืมความหมายของมันไปเสียแล้ว โดยมีได้มีความรังเกียจชื่อนี้แต่อย่างใด^{๒๐}

ข. “ข่า” : ชื่อเรียกที่สะท้อนการคุกคามทางเชื้อชาติ

คำว่า “ข่า” นี้ เป็นคำที่ชาวลาวใช้เรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่ง ซึ่งพูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก (austrasiatic) ที่อาศัยอยู่บริเวณแขวงน้ำท่า ไชยะบุรี หัวพัน (ข่าเหนือ) สาร์วันและอัตตะปือ สำหรับชื่อที่พวกเขากลาง (คือเวียงจันทน์) และลาวใต้ (คือจำปาศักดิ์) เรียกว่า “ข่า” และลาวเหนือ (คือหลวงพระบาง) เรียกว่า “ค้ำ” นั้น ทั้ง ๒ คำนี้ ถ้าเทียบตามสำเนียงการเพี้ยนเสียงวรรณยุกต์แล้ว ก็จะตรงกับคำภาษาไทยสำเนียงภาคกลางว่า “ข่า” อันหมายถึง “ทาสหรือขี้ข่า” นั่นเอง อย่างไรก็ตามไทยก็เรียกชื่อชนกลุ่มนี้ที่อยู่ในประเทศลาวว่า “ข่า” ตามสำเนียงของลาวกลางและลาวใต้โดยมิได้ปรับระดับเสียงแต่อย่างใด เป็นการออกนอกแนวเทียบเสียงปกติ ดังตัวอย่างการเทียบสำเนียงวรรณยุกต์ระหว่างภาษาไทยกับลาวถิ่นต่างๆ ตามตารางที่ ๒.๑

^{๑๙} พ.อ.คำเนิร เลขะกุล, “สุรินทร์เมืองขอมโบราณ” ใน *อนุสารอ.ส.ท.* ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓ (ตุลาคม ๒๕๐๕), หน้า ๗๐.

^{๒๐} จิตร ภูมิศักดิ์, *ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาวและขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ*, หน้า ๔๓๘-๔๔๕.

ตารางที่ ๒.๑ แสดงการเทียบสำเนียงวรรณยุกต์ ระหว่างภาษาไทยกับภาษาลาวใต้ ลาวกลางและลาวเหนือ

ไทยกลาง	ลาวใต้	ลาวกลาง	ลาวเหนือ
๑. ขา	ขา	ขา	ก้า
๒. ข่า	กา	กา	กา
๓. ข๋า	ข่า	ข่า	ก้า

ที่มา : จิตร ภูมิศักดิ์, ๒๕๒๔, หน้า ๔๕๖.

เส้นที่ข้ามจากขั้นที่ ๓ ไปสู่ขั้นที่ ๒ นั้น แสดงว่าได้เกิดการออกนอกแนวเทียบเสียงปกติขึ้นแล้ว และหมายความว่า ระหว่างไทยกับลาวใต้มีการยืมคำโดยไม่ปรับแนวเสียงขึ้น ไม่ใคร่ก็ใคร่ฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายยืม เฉพาะในกรณีของคำ “ข่า” นี้ เชื่อกันว่าไทยเป็นฝ่ายยืมจากลาวโดยไม่ปรับแนวเสียง ไม่ใช่ลาวเป็นฝ่ายยืม เพราะ “ข่า” เป็นประชากรของประเทศลาว และถ้าจะปรับเสียงให้ถูกต้องแล้วไทยจะต้องใช้คำว่า “ข๋า”^{๒๐} ดังนั้นเพื่อที่จะตรวจสอบข้อมูลดังกล่าวข้างต้น จึงจำเป็นที่จะต้องตรวจสอบจากข้อมูลแหล่งต่างๆ ประกอบกัน โดยการสำรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชนกลุ่มนี้นั่นเอง

เราพบว่าพวกข่านั้นมีอยู่มากมายหลายสาขา นักวิชาการบางท่านกล่าวว่ามีทั้งหมดประมาณ ๒๗ เผ่าหรือสาขา^{๒๑} อย่างไรก็ตามข่ามิใช่ชื่อของชนชาติหนึ่งชนชาติใดโดยเฉพาะ หากแต่เป็นชื่อเรียกตามฐานะทางสังคม และใช้เรียกได้หลายเผ่าหลายชนชาติไม่มีข้อจำกัดเช่นเดียวกับพวก “ส่วย” ในอดีตและชนชาติที่ถูกเรียกว่า “ข่า” นี้ ก็กระจายตัวอยู่ในดินแดนของประเทศต่างๆ หลายประเทศ เช่น ในเขตเมืองไตของพม่าตอนเหนือ เขตสิบสองปันนาในจีน แต่ที่มีมากที่สุดก็คือพวกข่าที่อาศัยอยู่ในประเทศลาวปัจจุบัน ซึ่งเป็นกำลังการผลิตที่สำคัญ ที่ทำงานผลิตเลี้ยงสังคมและพวกเจ้านายชนชั้นปกครองของลาวในอดีต ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มตระกูลมอญ-เขมร กระจายกันอยู่ตั้งแต่ตอนเหนือสุดคือ แขวงหัวของ พงสาลี หลวงพระบาง และหัวพัน เรื่อยลงไปประปรายจนถึงบริเวณตอนใต้ อันได้แก่ แขวงสารวัน จำปาศักดิ์ อัดตะปือ ดิดชายแดนเวียตนามและกัมพูชา ตลอดจนเวียตนาม (คือพวกม้อย) และในกัมพูชา (คือพวกกวย, นอง, เสตียง, สำแร, และเป็อร์) ซึ่งเป็นพวกเดียวกันกับพวกส่วยหรือกวย ที่อาศัยอยู่ในบริเวณลุ่มแม่น้ำมูลของไทยนั่นเอง^{๒๒}

^{๒๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๕๖-๗.

^{๒๑} บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, ชาวเขาในประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ป., ๒๕๐๖), หน้า ๑๕๖.

^{๒๒} จิตร ภูมิศักดิ์, ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาวและขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ, หน้า ๔๘๑-๒.

ก่อนปีพ.ศ. ๒๕๑๘ (ค.ศ. ๑๙๗๕) ประเทศลาวมีการจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆออกเป็น ๓ กลุ่มใหญ่ๆ ตามลักษณะนิเวศของการตั้งบ้านเรือน ซึ่งหนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๓ กลุ่มนี้ ก็คือพวกข่านนั่นเอง และมีประชากรถึงหนึ่งในสามของพลเมืองลาวทั้งประเทศเลยทีเดียว ทั้งนี้กลุ่มชาติพันธุ์ใหญ่ๆทั้ง ๓ กลุ่มดังกล่าวก็ได้แก่

๑. ลาวลุ่ม คือ พวกลาว-ไท ที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำ
๒. ลาวเทิง* คือ พวกข่า ที่อาศัยอยู่บนที่สูงหรือป่าเขา
๓. ลาวสูง คือ พวกแม้ว-เย้า ซึ่งอยู่บนยอดเขาและไหล่เขา

ต่อมาภายหลังปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ระบบการจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศลาวได้มีการเปลี่ยนแปลงไปหลายครั้ง กล่าวคือ ได้มีการจำแนกเผ่าออกเป็น ๘๕๐ กลุ่ม ตามที่บรรดาเผ่าเหล่านั้นเรียกตัวเอง ต่อมาได้มีการสำรวจและจำแนกใหม่ลดลงเหลือ ๕๐๐ กว่ากลุ่ม ต่อมาลดลงมาอีกเป็น ๖๘ กลุ่ม และในปัจจุบันนักวิชาการลาวได้จำแนกไว้เพียง ๔๓ กลุ่มเท่านั้น^{๒๔}

ความสัมพันธ์ระหว่าง “ข่า” กับ “กวย” นั้น นอกจากจะได้กล่าวถึงงานของจิตร ภูมิศักดิ์ ข้างต้นไปแล้ว ยังพอที่จะมีหลักฐานหลายประการที่จะยืนยันได้ว่า พวกที่ถูกเรียกว่าข่ากลุ่มหนึ่งก็คือพวกกวย หรือส่วยในประเทศไทยปัจจุบันนั่นเอง ไม่ว่าจะโดยแบ่งของนักมานุษยวิทยาที่จัดให้ “ข่า” อยู่ในตระกูลเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลมอญ-เขมร ซึ่งเป็นภาษาย่อยในตระกูลออสโตรเอเชียติก เช่นเดียวกับพวกกวย อีกทั้งชาวกวยเลี้ยงช้างบ้านตากกลางท่านหนึ่ง ก็ได้ยืนยันว่าภาษาพูดของชาวกวยกับภาษาพูดของชาวข่ามีรากศัพท์ใกล้เคียงกันมาก กระทั่งบางคำสามารถสื่อความหมายกันได้โดยไม่ต้องใช้ภาษากลางเป็นสื่อ และในบทความของ เดชา ชวานาวงศ์ (๒๕๓๘) ก็ได้กล่าวถึงภาษาพูดของชาวข่า ในจังหวัดมุกดาหารที่คล้ายคลึงกับภาษาของพวกกวยมาก ดังจะขอนำมาเปรียบเทียบเพื่อเป็นตัวอย่างต่อไปนี้^{๒๕}

ภาษาไทยข่า(มุกดาหาร)	ภาษาไทยกวย(สุรินทร์)
จาอาวะ (กินข้าว)	จาโคย
งอยเคอะ (ดื่มน้ำ)	งอยคะ

* การที่พวกเขาชอบให้เรียกตนว่า “ลาวเทิง”(ลาวบน) นี้ ก็เป็นทำนองเดียวกับพวกข่าเผ่าหนึ่งในจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งนิยมให้เรียกพวกเขาว่า “ชาวบน” อันเป็นปฏิกิริยาตอบโต้การเรียกพวกเขาว่าถูกเหยียดหยาม (จิตร ภูมิศักดิ์, หน้า ๕๐๕)

^{๒๔}ชยันต์ วรรณระภูติ, “สรุปการประชุมทางวิชาการ” ใน รายงานการประชุมทางวิชาการ การวิจัยทางชาติพันธุ์ในลาว-ไทย (Report on the Seminar on Ethnic Students in Laos and Thailand) จัดโดย สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, สถาบันวิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์, สถาบันวิจัยเผ่าพันธุ์วิทยา คณะกรรมการวิทยาศาสตร์สังคม(ลาว) และโครงการ TRI-ORSTOM (ฝรั่งเศส) ระหว่างวันที่ ๑๓-๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๔ ณ ห้องประชุมสารสนเทศ สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. หน้า ๑๑๔-๑๑๕.

^{๒๕}เดชา ชวานาวงศ์, “เปิดตำนาน ๘ เผ่าไทยในมุกดาหาร วิถีชีวิตปัจจุบัน นับวันเปลี่ยน” ใน เนชั่นสุดสัปดาห์, ๒๖ มกราคม - ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๘ หน้า ๔๖-๔๘.

ปัจจุบันกลุ่มชนที่ยังคงถูกเรียกว่า “ข่า” นั้น ยังคงพบเห็นได้ในบริเวณแนวชายแดนไทย-ลาว แถบพื้นที่อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ด้วยเหตุนี้ การนำเสนอเรื่องราวของชนชาติที่ถูกเรียกว่า “ข่า” ที่ค่อนข้างยืดเยื้อในที่นี้ ก็เพื่อต้องการชี้ให้เห็นว่า ชนชาติที่ถูกเรียกว่า “ข่า” ในประเทศลาวนั้น มีความผูกพันกันในแง่เชื้อชาติ คือเป็นชนชาติตระกูลเดียวกับ “กวย” หรือ “ส่วย” นั่นเอง^{*}

ก “สำแระ”: ชื่อเรียกไพร่ในกัมพูชา

คำๆนี้เพี้ยนมาจากคำว่า “ซแระ” อันเป็นคำที่ชาวเขมรที่ใช้เรียกชาวกวยที่อาศัยอยู่ในประเทศกัมพูชา คำว่า ซแระ หรือ สำแระ (ในภาษาไทย) ในภาษาเขมรมีความหมายว่า นา หรือ ที่นา บางทีก็อาจจะเรียกว่าสำเหร่ก็มี ซึ่งจิตร ภูมิศักดิ์ (๒๕๒๔) ได้สันนิษฐานถึงที่มาของชื่อชนกลุ่มนี้ว่า ในสมัยโบราณ คำว่า “สำแระ” คงจะแปลความหมายว่า ไพร่นาจองเจ้าขุนมูลนาย (ปัจจุบันคำว่า สำแระ ที่แปลเกี่ยวกับนา ได้หายไปจากภาษาเขมรปัจจุบันแล้ว) ทั้งนี้โดยหลักการสร้างคำของภาษาเขมรคือ แทรก “ม” หรือ “อ่า” ลงกลางคำ แปลว่า คน เช่น เปรอ(ใช้) บำเรอ(คนใช้) และคำว่า สำแระ ในภาษาเขมรโบราณที่แปลว่า ไพร่นาจองนั้น คงจะเลื่อนความหมายไปแล้วในปัจจุบัน เพราะเลิกระบบประเพณี(ระบบไพร่)นี้มานาน เช่นเดียวกับที่คนไทยปัจจุบันลืมความหมายของคำว่า ส่วย ที่เรียกชนชาตินี้เหมือนกัน ทั้งนี้พวกสำแระนี้ตั้งถิ่นฐานอยู่หลายแห่งในประเทศกัมพูชา แต่กลุ่มที่ถูกเรียกว่า “สำแระ” นั้น คือพวกที่อยู่บริเวณเมืองเสียมเรียบตลอดมาทางตะวันตก ผ่านลำแม่น้ำตึงตังแก จังหวัดพระตะบอง ประเทศกัมพูชาจนถึงนครพนมแดนไทย พวกสำแระในเขตเสียมเรียบนี้ ยังมีชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า “เป็อร์”(Pear) อันเป็นเผ่าเดียวกับพวก“ซอง”ในจังหวัดจันทบุรี^{**} ซึ่ง

* ปัจจุบันนักภาษาศาสตร์ ไม่ใช้คำว่า ข่า ตั้งชื่อภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกที่ค้นพบใหม่ในประเทศลาวและไทยแล้ว คำนี้คงมีใช้อยู่ในหนังสือเก่าๆและภาษาชาวบ้าน และภาษาปาก (colloquial) และบางครั้งเราก็พบทราบของคำนี้ กร่อนอยู่ในชื่อที่มองเผินๆจะไม่เห็นคำว่าข่าที่นำหน้าชื่อมา เช่น ในชื่อขมุ ที่กร่อนมาจากข่าหมุหรือข่ามุ ในชื่อขะเม็ด ที่กร่อนมาจากข่าเหม็ด หรือข่าเม็ด เป็นต้น (อ้างในสุริยา รัตนกุล, คุณหญิง, นานาภาษาในเอเชียอาคเนย์ ภาคที่ ๑ ภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก และตระกูลจีน-ทิเบต, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท, ๒๕๓๗), หน้า ๗๗-๘).

** ซอง หรือ จง หรือ ข่าซอง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เก่าแก่กลุ่มหนึ่งในแหลมทอง ปัจจุบันมีอยู่แถบจังหวัดจันทบุรีติดพรมแดนเขมร นักชาติพันธุ์วิทยาจัดไว้ในตระกูลมอญ-เขมรอันเป็นตระกูลเดียวกับชาวกวย เป็นกลุ่มชนที่มีภาษาพูด ไม่มีภาษาเขียน แต่ก็มีตำนานเกี่ยวกับตัวหนังสือเช่นกันว่า “...เมื่อต้นศาสนานั้น มีผู้รู้หนังสือเชิญให้มนุษย์ไปปรับตัวหนังสือจะแบ่งตัวหนังสือให้ พวกมนุษย์เผ่าต่างๆ ไปขอรับตัวหนังสือกัน พวกของก็ส่งตัวแทนไปขอรับตัวหนังสือเหมือนกัน ตัวแทนของซองเดินทางไปด้วยเรือ ใช้ท่อนอ้อยเป็นพาย ขณะที่พายไปก็กินพายคืออ้อยไปพลาง กินไปถึงรู้สึกอ้อยหวานจึงกินเกือบหมด ท่อนอ้อยที่ใช้พายนั่นก็สั้นเข้าทุกที เมื่อเหลือสั้นมากก็พายเรือไปถึงข่า เมื่อตัวแทนของซองไปถึงผู้รู้ เผ่าอื่นก็ขอตัวหนังสือไปหมดแล้ว ท่านผู้รู้หนังสือไม่มีตัวหนังสือเหลือไว้ให้ เหตุนั้นพวกของจึงไม่มีตัวหนังสือ เพราะเหตุว่าไปปรับตัวหนังสือข่าไป...” (ชิน อยู่ดี, “บันทึกเรื่องไทยเชื้อสายของ(จง)” ใน วารสารสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีที่ ๑ เล่มที่ ๑ (กรกฎาคม

นักโบราณคดีและนักมานุษยวิทยาสันนิษฐานกันว่า พวกกวย-กวย-ซอง เหล่านี้ คือทาสสำคัญของอาณาจักร กัมพูชายุคสังคมาทาสนครธรรม ที่เป็นแรงงานผลิตและสกัดหิน ขนหิน สร้างเทวสถานน้อยใหญ่ภายใต้การควบคุมของหัวหน้างานสถาปนิกและช่างสลักฝีมือดีชาวเขมร^{๒๖}

มงกุฎ แก่นเดียว (๒๕๓๕) ได้กล่าวถึงกวยซำแร(สำแร)ว่า “...ยังมีพวกกวยอีกพวกหนึ่ง กัมพูชาเรียกว่า “กวยซำแร”(ช่วยทำนา) กวยพวกนี้โพนซำไม่เป็น ไม่ได้นับถือผีปะกำ แต่นับถือเพียงผียายตาทำนองเดียวกับพวกเขมร พวกนี้แม้ความถี่แครงครัดจะสู้กวยจับซำไม่ได้ ก็ยังอยู่ในระดับที่ดีกว่ากลุ่มชนที่นับถือภาษาอื่น” พวกนี้ทำไร่นา ทำนาใช้แรงงานต่างๆอย่างอดทน มีความเชื่อฟัง อ่อนน้อมถ่อมตน”^{๒๗}

จากที่ได้นำเสนอเรื่องราวของกลุ่มชนที่ถูกเรียกว่า “สำแร” ไปแล้วข้างต้น ทำให้เราได้ข้อสรุปว่า ชนชาติที่ถูกเรียกว่าสำแรนั้น ก็คือกลุ่มเดียวกันกับชาวกวยในประเทศไทย หากแต่เป็นชาวกวยที่มีถิ่นฐานอยู่ในเขตประเทศกัมพูชาปัจจุบันนั่นเอง

ง. “ม้อย” : ชื่อเรียกที่สะท้อนของการดูถูกความเป็นมนุษย์

ในบรรดาคำเรียกชื่อกลุ่มของชาวกวยหรือช่วยทั้งหมด คำๆนี้จะเป็นคำที่มีความหมายในเชิงดูถูกและเหยียดหยามพวกเขามากที่สุด *ม้อย* เป็นอีกชื่อหนึ่งที่ใช้เรียกชนเผ่าที่อาศัยอยู่ในบริเวณประเทศเวียดนามตอนกลาง^{๒๘} ลาวและกัมพูชา โดยชาวเวียดนามจะเรียกชนชาติส่วนน้อยที่อาศัยอยู่ในที่สูงว่ามอย (ม้อย)^{๒๙} โดยมากอาศัยอยู่ตามป่าเขาตั้งแต่เส้นขนานที่ ๑๑ ไปจนถึง ๑๕^{๓๐} ทั้งนี้คำว่า *ม้อย* นี้ มีความหมายในเชิงลบ คือ หมายถึง หยาบซำ หรือ ป่าเถื่อน^{๓๑} หรือ คนป่า หรือ ฝิป่า^{๓๒}

๒๕๒๔), หน้า ๕-๑๐.) ของ เป็นชื่อในไทย ในสมัยรัชกาลที่ ๔ พบเรียกว่า ซำซอง ทางเขมรก็เรียกของข้างเหมือนกัน โจว ต้า กวาน ราชทูตจีนที่เดินทางเข้ามายังราชสำนักนครธรรมเมื่อ พ.ศ.๑๘๓๕ ก็บันทึกถึงพวกของว่า เป็นชาวป่าเขาที่ถูกเหยียดหยามว่าเป็นชนชาติชั้นต่ำ และชื่อของยังใช้เป็นคำคำกันด้วย เหมือนชื่อ กิราต และชื่อ นาค ใน แคว้นอัสดัม ประเทศอินเดีย

^{๒๖} จิตร ภูมิศักดิ์, ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาวและขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ, หน้า ๔๔๘-๕๒.

* ข้าพเจ้าขอตั้งข้อสังเกตว่าคงจะเกิดข้อผิดพลาดในขั้นตอนของการนำมาอ้างอิงอีกครั้ง ซึ่งที่ถูกต้องน่าจะเป็น “นับถือศาสนา” มากกว่า อีกทั้งคำว่า ภาษา ก็ไม่ใช่ว่า นับถืออีกด้วย

^{๒๗} มงกุฎ แก่นเดียว, “วัฒนธรรมกวย(ช่วย)กับงานพัฒนา” ใน วารสารแซมชาย ฉบับที่ ๓ (พฤษภาคม - มิถุนายน ๒๕๒๕), หน้า ๘. อ้างถึงในรักษพล สกุลวัฒนา, “คนเลี้ยงช้างชาวไทยกวยจังหวัดสุรินทร์” วิทยานิพนธ์มานุษยวิทยามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๘, หน้า ๔๘.

^{๒๘} จิตร ภูมิศักดิ์, ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาวและขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ, หน้า ๔๒๔.

^{๒๙} บิลตัน ออสบอร์น (ผู้เขียน) ธนาลัย สุขพัฒน์ตี, พรรณงาม เงาธรรมสาร และ มัทนา เกษกมล (ผู้แปล), สังเขปประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (กรุงเทพมหานคร: เล็คส์ไทย, ๒๕๒๘), หน้า ๘๐.

บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ (๒๕๑๒) ได้กล่าวไว้ว่า อาณาจักรล้านช้างหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งในอดีตว่า กรุงศรีสัตตนาคนหุต (สหราชอาณาจักรลาว) แต่เดิมมานั้นมีพวกข่า พวกม้อย เป็นชาวพื้นเมืองเดิมอยู่^{๓๓} และในประเทศลาวปัจจุบันก็เรียกชนพวกนี้ที่อยู่บริเวณพรมแดนลาว-เวียดนามว่า ข่าม้อย^{๓๔} หรือ ข่า^{๓๕} ส่วนในประเทศกัมพูชานั้น พวกม้อยเหล่านี้ถูกเรียกว่า พนอง ซึ่งแปลว่า คนป่า และบางแห่งก็เรียกว่า เสตียง ที่ความหมายก็เป็นคำเหยียดหยามทำนองเดียวกัน^{๓๖}

สำหรับถิ่นที่อยู่ของชาวม้อยนี้ครอบคลุมไปจนถึงบริเวณตอนใต้ของจีนด้วย ดังที่เสฐียร โกเศศ (๒๕๑๕) ระบุว่า

“...บริเวณตอนใต้ของประเทศจีนและในตอนเหนือของแหลมอินโดจีน มีชนชาติชาวป่าพวกใหญ่ พวกหนึ่งคือพวก“แม้ว” ซึ่งจีนเรียกรวมว่า พวก“หม่วจื่อ” ฉวนเรียกว่าพวก“ม้อย” ไทยทางเหนือเรียกว่า“ข่าแม้ว” ได้ความจากหนังสือเล่มหนึ่ง (Imperial of Upper Burnah) ว่าพวกแม้วนี้ ชื่อที่แท้จริงคือ“เมงหรือเหมง” และเรียกตัวของเขาเองว่า “มุง” (คล้ายกับชื่อพวกไทยมุงหรือไทยเมือง ตามที่บางท่านสันนิษฐาน) ในหนังสือเล่มนั้นสันนิษฐานว่า พวกเมงอาจเป็นบรรพบุรุษของมอญก็ได้ และว่าชาติมอญนั้น เคยมีอาณาจักรใหญ่อยู่ในประเทศจีน ภายหลังถูกจีนเบียดเบียน พวกหนึ่งจึงได้อพยพลงมาทางใต้ มาเป็นพวกมอญ...”^{๓๗}

จากคำกล่าวของเสฐียรโกเศศดังกล่าว นอกจากจะทำให้เราทราบถึงที่มาของคำเรียกชื่อ ม้อย แล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคำว่า ม้อย กับคำเรียกชื่อที่ใกล้เคียงอีกด้วย และหากคำกล่าวของเสฐียรโกเศศข้างต้นที่ว่า ชาวม้อยกับชนชาติที่เรียกตัวเองหรือถูกชนกลุ่มอื่นเรียกว่า แม้ว กับ เมง เป็นชนชาติเดียวกันจริง ก็นับว่าเป็นข้อมูลที่น่าสนใจสำหรับผู้สนใจศึกษาพิจารณาหาความสัมพันธ์ระหว่างคำเรียกชื่อชนชาติทั้ง ๓ นี้ ซึ่งจะมีความเกี่ยวข้องกันหรือไม่ หรือเกี่ยวข้องมากน้อยเพียงใดก็คงต้องรอให้ผู้รู้หรือผู้สนใจศึกษาค้นคว้ากันต่อไป*

^{๓๓} จิตร ภูมิศักดิ์, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๒๔.

^{๓๔} บิลตัน ออสบอร์น, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๐.

^{๓๕} จิตร ภูมิศักดิ์, เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน

^{๓๖} บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, ไทยยวน-คนเมือง (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๑๒), หน้า ๔.

^{๓๗} จิตร ภูมิศักดิ์, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๒๖.

^{๓๘} บิลตัน ออสบอร์น, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๐.

^{๓๙} จิตร ภูมิศักดิ์, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๒๖-๗.

^{๓๙} เสฐียรโกเศศ, แหลมอินโดจีนสมัยโบราณ (กรุงเทพมหานคร: เจริญรัตน์การพิมพ์, ๒๕๑๕), หน้า ๑๘๓-๔.

* สำหรับกลุ่มชนที่ถูกเรียกว่าเมงหรือเม็งนั้น จัดเป็นชนเผ่าดั้งเดิมและเป็นเจ้าของวัฒนธรรมเก่าแก่ของคนเมือง(หรือล้านนา) ปัจจุบันกลุ่มคนที่ถูกเรียกว่า เมง หรือ เม็ง ตั้งหลักแหล่งอยู่ระหว่างเขตติดต่อของอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูนและอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๔ หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้นประมาณ ๓ พันคน (ผู้

วิทย์ พินคินเงิน (๒๕๐๘) นับเป็นนักวิชาการอีกท่านหนึ่งที่ได้กล่าวถึงชีวิตวัฒนธรรมของชาวม้อยไว้ก่อนข้างละเอียดและน่าสนใจยิ่ง ซึ่งผู้ศึกษาจะขอนำเรื่องราวของชาวม้อยที่ท่านได้เขียนไว้มาเสนอ ดังต่อไปนี้

“...ในภาคกลางของสาธารณรัฐเวียดนาม มีชาวเขาพวกหนึ่งเรียกตามภาษาเวียดนามว่า “ม้อย” (Moi) จัดเป็นสาขาของมนุษย์ตระกูลมลายัน พวกนี้กระจายกันอยู่ทั่วไปไม่เฉพาะแต่ในเวียดนาม แม้ในประเทศลาวก็มี แต่เรียกว่า “ข่า” ชาวม้อยในเวียดนามมีอยู่หลายเผ่า เช่น เผ่าอิลัก(Aluk) เผ่าโบโลเวน(Boloven) เผ่าเสก(Sek) ตลอดจนเผ่าฮอย(Hoi) เป็นต้น แต่ก็ยังมีอีกไม่น้อยที่ไม่อาจจัดเข้าเป็นมนุษย์ตระกูลอะไรกันแน่ เพราะบางพวกก็คล้อยไปทางมนุษย์ตระกูลนิกริโต(Nigrito)

ชาวม้อยมักตั้งหมู่บ้านอยู่ตามเชิงเขาเป็นหย่อมๆ มีตั้งแต่ ๑๐ ถึง ๕๐ หลังคาเรือน ที่เป็นกระท่อมเล็กๆหลังเดียวก็มี และที่เป็นเรือนยาว “แบบรวม” อยู่กันหลายครอบครัวก็มี(คือครอบครัวแบบขยาย (extended family) นั่นเอง-ผู้ศึกษา) ลักษณะของบ้านคือมีหลังคาสูงชะลูดจนดูไม่เป็นสัดส่วน ฝากระท่อม(บ้าน)ใช้ไม้ไผ่สานขัดแตะ บ้างยกพื้นเป็นค้ำๆเรือนเดี่ยวก็มี ใช้บันไดเลื่อนขึ้นลงได้ ตามฝาไม่มีช่องระบายอากาศหรือหน้าต่าง ประตูก็ใช้ยกเปิดเอาอย่างง่าย ๆ การหุงหาอาหารก็กระทำภายในบ้าน ควันไฟจึงคลุ้งอยู่ตลอดวัน ซึ่งก็เป็นการโล่งไปในตัว ชื่อในบ้านมักจะใช้เป็นทิวางของหรือผูกสิ่งของห้อยกันระเกะระกะไปหมด และที่วางสุมกันไว้ตามข้างฝาก็มี รวมความว่าสิ่งของทุกอย่างจะไม่มีวางไว้ข้างนอกเลย

นักภาษาศาสตร์ได้จัดแยกตระกูลภาษาของชาวม้อยออกเป็น ๒ พวกใหญ่ๆ โดยฟังเสียงการนับเลขเป็นสำคัญ คือ

๑. พวกที่นับว่า มวย ปา ปาน ปอน (๑,๒,๓,๔) จัดให้อยู่ในตระกูลมอญ-เขมร

๒. พวกที่นับว่า จา เตว เตา ปา (๑,๒,๓,๔) จัดให้อยู่ในตระกูลภาษาชาว-มลายัน

แต่ถึงแม้จะมีภาษาแตกต่างกัน แต่ก็ยังนับเข้าใจกันดี สำหรับเรื่องศาสนานั้น ชาวม้อยนับถือผีสามเหมือนชาวเขาบางเผ่าทางภาคเหนือของไทยเรา สิ่งที่แสดงว่าเหมือนกันก็คือ มี “เสาผี” ปักไว้กลางลานหมู่บ้าน มีพิธีบวงสรวงและปัดรังควานโดยฆ่าควายเป็นเครื่องเซ่น พิธีนี้จัดขึ้นปีละครั้ง เวลาผีก็จะตกแต่งเสาซึ่งแกะเป็นรูปและลวดลายประหลาด ตอนปลายเสาใช้ไม้ไผ่เหลาเป็นซี่เล็กๆผูกเรียงไว้โดยรอบ ปลายไม้ไผ่นั้นถ่วงด้วยของหนัก จึงทำให้อ่อนโค้งลงมากล้ายคันเบ็ด เมื่อฆ่าควายแล้ว ก็เอาเลือดไปเซ่นไหว้เสาผี ผู้เป็นหัวหน้าหมู่บ้านจะลงมือฆ่าก่อน แล้วลูกบ้านก็ใช้หอกช่วยกันแทง จากนั้นก็แกล่เนื้อออกทำอาหารเลี้ยงกัน

ชาวม้อยไม่พิธีพิถันในเรื่องการแต่งกายมากนัก ผู้ชายจะมีผ้าคาดเอวผืนหนึ่ง และอีกผืนหนึ่งพาดข้างหน้าข้างหลังเท่านั้น ท่อนบนเปลือยเปล่า บางทีก็มีผ้าอีกผืนหนึ่งพันเฉียงบ่าขวามาทางซ้าย เพื่อให้ผูกสิ่งของติดตัวไปด้วย ปลายแขนมีห่วงโลหะเรียงซ้อนกันเป็นแถว จนเกือบถึงข้อศอก พวกนี้มีฟันสั้นๆ

สนใจโปรดดูรายละเอียดใน วิสูตร บัวแดง, รายงานการศึกษาภาคพื้นดินชนกลุ่มน้อย. เสนอต่อโครงการศึกษาชนกลุ่มน้อย สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๓๒)

เพราะเอาหินถอยอยู่เสมอ อีกทั้งมักจะเจาะหูใส่ห่วงขนาดแข็ง จนบางคนหูถ่วงลงมามาก มีผ้าพันศรีษะอย่างหนาๆ ส่วนผู้หญิงนั้นสวมผ้าถุงยาวแค่ว่า นิยมเกล้ามวย ส่วนมากไม่สวมเสื้อกันเลย นอกจากจะมาในเมืองหรือในงานพิธี อาวุธที่ใช้ประจำอยู่ก็มี หอกด้ามยาว ซึ่งใบหอกทำด้วยโลหะแหลมคม และที่ใช้ไม้ไผ่เสียบปลายแหลมก็มี อีกอย่างหนึ่งคือธนูหรือหน้าไม้ คันธนูใช้ไม้ชนิดแข็ง ชึงด้วยหนังสัตว์หรือเอ็นหรือเถาวัลย์เหนียว ลูกธนูทำด้วยไม้ไผ่เสียบปลายแหลมชุกยาพิษ(อย่างเดียวกับขางนอง) เวลาออกไปล่าสัตว์ จะต้องเตรียมเสบียงและอาวุธพร้อม แยกกันออกเป็นหมู่ๆละ ๓-๕ คน ด้านนิสัยใจค่อนั้น ชาวมอญมิใช่คนดุร้าย หากแต่เป็นคนใจดี มีอัธยาศัยต้อนรับผู้มาเยือนอย่างดียิ่ง

โดยทั่วไปแล้วชาวมอญมิได้ล่าสัตว์เป็นอาหารแต่อย่างเดียว ยังปลูกข้าวและทำไร่อีกด้วย การเพาะปลูกจะอาศัยธรรมชาติเป็นหลัก กล่าวคือ เมื่อปลูกพืชแล้วก็ปล่อยให้ฝนตกมาหล่อเลี้ยงต้นพืช จนกระทั่งเติบโตจึงเก็บเกี่ยวเข้ายุ้งฉาง สำหรับข้าวเปลือกนั้น นอกจากจะเอาไว้ดำกินครั้งละ ๒-๓ วันแล้ว ยังใช้ทำเหล้าอีกด้วย โดยนำมาหมักในไห เหมือนอย่างที่เราเรียกว่า “อุ” มีปล้องไม้ไผ่เล็กๆไว้ดูด

ด้านระบบการแต่งงานนั้น เมื่อชาวมอญจะแต่งงาน เขาจะต้องให้ฝ่ายชายเข้าไปอยู่บ้านฝ่ายหญิงตั้งแต่ชอบกันใหม่ๆ ระยะเวลาผู้ชายจะต้องช่วยทำงานทุกอย่าง จนผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงตกลงพอใจยินยอม ก็จะให้ผู้ใหญ่ฝ่ายชายนำสิ่งของ(สินสอด)มาให้ ในพิธีแต่งงาน ฝ่ายหญิงจะเตรียมเฉพาะภาชนะไว้เท่านั้น ข้าวปลาอาหารและผลไม้ ฝ่ายชายจะเป็นผู้จัดหาเลี้ยงแขกเอง ถ้าครอบครัวใดมีงานอาชีพมากขึ้น ก็ยอมให้(ผู้หญิง-ผู้ศึกษา)แต่งงานใหม่ได้ เพราะต้องการคนมาช่วย แต่ถ้าเกิดหย่าร้างกันภายหลัง ฝ่ายชายจะต้องเสียค่าปรับให้ในราคาสูงพอควร

หมู่บ้านแต่ละแห่งนั้น นอกจากจะมีหัวหน้าแล้ว ยังมีผู้ทำหน้าที่ติดต่อกับผีसाงอีกผู้หนึ่ง ทำนองเดียวกับหมอผีนั่นเอง หมอผีจะทำหน้าที่ทุกอย่างตั้งแต่เกิด เจ็บไข้ได้ป่วย จนกระทั่งตาย ตำแหน่งนี้สืบทอดกันโดยชาวบ้านเป็นผู้เลือก ชาวมอญบางเผ่าถือเอาทายาทของหัวหน้าและหมอผีสืบทอดตำแหน่งกัน ถ้าไม่มีทายาท ก็ใช้วิธีเลือกเด็กเกิดใหม่ ซึ่งต้องได้รับความยินยอมจากพ่อแม่ของเด็กด้วย...^{๔๔}

ในหนังสือ ลัทธิธรรมเนียมต่างๆภาค ๕ ของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (เจิม แสงชูโต) ได้บรรยายถึงลัทธิธรรมเนียมของชาวป่าชาติต่างๆ อันรวมถึงชาวมอญในเขตเมืองแกลงเมืองไลในแคว้นสิบสองจุไท ไว้ว่า

“...ว่าด้วยชนชาติมอญ (เรียกตามภาษาผู้ไทย)

(๑) พวกมอญนี้อาศัยอยู่ในถิ่นเมืองปีเขตแดนญวน ซึ่งต่อกับเมืองซางที่เป็นพระราชอาณาเขตกรุงเทพฯ ชอบปลูกเรืออาศัยอยู่ตามชายทุ่ง เรือนนั้นทำด้วยไม้ไผ่ ใช้หญ้าคาและใบหญ้าแห้งหลังคา

(๒) ลักษณะรูปร่างกิริยาสันทัดคน พูดภาษาอย่างหนึ่งต่างหาก แต่รู้จักภาษาญวนโดยมาก ดังเรียกกันชื่อว่า “เกิม” เป็นต้น

^{๔๔}วิทย์ พิณคันเงิน, รู้จักกับเพื่อนร่วมโลก เล่ม ๑ ชาวทวีปเอเชีย (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิชย์, ๒๕๐๘), หน้า ๒๗.

(๓) เครื่องนุ่งห่ม อาหารรับประทานข้าวเจ้า ข้าวเหนียวบ้าง ไร่ผมยาวเกล้ามวยทั้งชายหญิง ผู้ชายนุ่งกางเกงห่มเสื้อ โปกศรีษะแต่งตัวเช่นผู้ไทย(หรือภูไท-ผู้ศึกษา) แต่เสื้อมีอยู่ชายนั้นต่อแขนด้วยผ้าสีขาวสีแดง เป็นปล้องขาวปล้องแดง ผู้หญิงนุ่งผ้าชั้นสีดำ ห่มเสื้อติดคุมเฉียงไปทางขวา เสื้อนั้นยาวปกเข่าลงไป โปกศรีษะด้วยผ้าดำ และเครื่องนุ่งห่มที่เป็นแพรสีต่างๆ ก็มีบ้าง เว้นแต่สีขาวเท่านั้น ไม่ใช่ ถือเป็นสีของทุกข์และเศร้าโศก

(๔) วิชาชำนาญการประกอบการเลี้ยงชีพ ทำนา ทำไร่ฝ้าย เลี้ยงผ้าไหม เก็บเห็ดเห็ดหูหนู เร่ว เป็นของเกิดขึ้นในปี

(๕) พาหนะและหัวหน้าที่ได้คุ้มเกรงรักษาว่ากล่าวกันนั้น หัวหน้าได้รับยศและตราตั้งมาแต่เมืองญวน เรียกว่า องตี่ คือเจ้าเมือง ไซโค กระจบือและม้า เป็นพาหนะ เครื่องใช้ต่างๆก็ใช้ของญวนทั้งสิ้น

(๖) เงินที่ใช้แลกเปลี่ยนก็ใช้เงินมุ่น เงินตัด ดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว

(๗) ธรรมเนียมซึ่งจะได้ภรรยาสามีนั้น เมื่อผู้ใหญ่ฝ่ายชาย ไปสู่ขอ ก็ต้องเอาหมากพลูไปให้ผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงว่ากล่าวสู่ขอกัน เมื่อตกลงยกให้กันแล้ว ก็กลับมาเอาหมู เป็ด ไก่ เหล้าขาวไปให้ผู้ใหญ่หญิงอีก ฝ่ายหญิงนั้นก็จัดแจงทำเลี้ยงในวงศ์ญาติและพวกพ้องพร้อมกัน แล้วผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงก็จะกล่าวท่อมกลางวงศ์ญาติให้ทราบทั่วกันว่า หญิงผู้นั้นจะได้อยู่กินเป็นสามีภรรยากับชายนั้นในวันคืนนั้น

ครั้นถึงวันฤกษ์ดีที่กำหนดไว้แล้ว ฝ่ายชายก็จัดแจงเหล่า ข้าว หมู เป็ด ไก่ ไปให้แก่ฝ่ายหญิง แล้วทำการเช่นผีเรือนและเลี้ยงกันอีกคราวหนึ่ง แต่เงินทองนั้นไม่ได้กำหนด สุดแต่จะว่ากล่าวตกลงกันตามมากน้อย ครั้นเลี้ยงกันเสร็จแล้ว พวกญาติฝ่ายหญิงก็นำหญิงนั้นมายังบ้านชาย ฝ่ายชายก็จะทำของเลี้ยงและเช่นผีเรือนที่บ้านชายด้วยเหมือนกัน แล้วก็รับหญิงนั้นไว้อยู่กินด้วยกันที่บ้านชาย เมื่อคลอดบุตรก็จะอยู่ไฟ พอครบเดือนญาติๆก็จะมาทำพิธีสู่ขวัญให้บุตรที่คลอดนั้น โดยมีผ้าผ่อนแพรพรรณและข้าวของต่างๆตามที่มีนำมาสู่ขวัญ พร้อมกับลุ่มหมู ฆ่าเป็ด ไก่ เลี้ยงกัน เป็นที่รื่นเริงและยินดีเป็นอันมาก

(๘) การรักษาพยาบาลการเจ็บไข้ได้ป่วยนั้น เมื่อป่วยไข้ก็จะหาหมอมาดูให้รู้ว่าจะถูกผีบิดามารดา หรือผีเรือน ผีป่า ผีภัย และจะมาประสงคจะกินโค กระจบือ เป็ด ไก่ ประการใด ฝ่ายหมอนั้นก็ทำวิธีการต่างๆที่จะพิจารณาให้รู้ว่าเป็นภูติผีอันใด แล้วก็บอกให้ญาติและพวกพ้องของคนไข้รู้ แล้วก็ทำเช่นไหว้ให้ตามที่หมอบอกนั้นทุกประการ ยานันท์ก็ใช้ยารากไม้

เมื่อมีคนตายก็จะมีการลุ่มโค กระจบือ เช่นไหว้ และมีหมอบไปสวดที่ศพ เมื่อจะเอาศพไปฝัง ก็มีฆ้องกลองตีนำศพจนถึงที่ฝัง ครั้นฝังแล้วก็กลับมาทำเลี้ยงกัน พวกญาติพี่น้องนั้นต้องนุ่งห่มขาวไว้ทุกข์ให้ศพตามกำหนดคือ ถ้าเป็นบิดาจะต้องนุ่งขาวอยู่ ๓ ปี ถ้าเป็นมารดาก็นุ่งขาวอยู่ ๒ ปี นอกนั้นไม่มีกำหนด เมื่อเวลานุ่งขาวห่มขาวอยู่นั้น ถึงเวลาเช้าเย็นก็ตักแต่งข้าวปลา เช่นผิन्नวันละ ๒ เวลาเสมอไปจนกว่าจะสิ้นกำหนดที่นุ่งขาว ทั้งนี้ไม่ต้องไปเช่นที่ฝังศพ เช่นที่บ้านเหมือนเช่นผีเรือน

(๙) การนับถือศาสนา พวกมอญจะนับถือผีเรือน โดยจะมีขันและหิ้งไว้ในห้องเรือน เวลาเช้าเย็นก็จุดธูปเทียนบูชา เคารพบไหว้เสมอ เหมือนชาวจีนและญวน การเช่นไหว้ที่ทำเป็นประจำปีนั้น คือช่วงวันปีใหม่ที่เรียกว่า “อันเต็ก” ซึ่งเป็นพิธีใหญ่คล้ายๆกับตรุษจีน จะมีการลุ่มหมู เป็ด ไก่ นำไปเช่นไหว้และ

เลี้ยงกันอย่างเอิกเกริกรื่นเริง รวมทั้งมีการร้องรำทำเพลงด้วย มีการตีฆ้อง กลอง ฉาบ เสียงกรีกกริ้งไปทั่ว และการละเล่นอีกอย่างหนึ่งก็คือ เอาขนไก่และหนังมาทำเป็นตะกร้อ แล้วโยนรับกันระหว่างฝ่ายชายพวกหนึ่ง ฝ่ายหญิงพวกหนึ่ง ถ้าฝ่ายใดรับไม่ได้ก็จะถือว่าแพ้ จะถูกปรับเป็นเงินเพียงหนึ่งข้าง สลึงหนึ่งข้าง ถ้าไม่ให้เงินไถ่ตัว ก็จะมีการแย่งเอาผ้าที่โพกศีรษะไป แล้วจึงให้ไปไถ่เอา การเล่นในเทศกาลนี้มีกำหนด ๑๕ วัน

ส่วนการเช่นเล็กน้อยๆ นั้นมีอีก ๔ ฤดู คือ เดือน ๓ เดือน ๕ เดือน ๗ และเดือน ๘...^{๓๕}

ด้วยเหตุที่ถูกเรียกอย่างเหยียดหยามว่าเป็น “ม้อย”(ผี) พนอง และเสียดียง(คนป่า) ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ชนกลุ่มนี้ซึ่งเป็นชนเผ่าตระกูลมอญ-เขมร จึงได้เรียกตนเองว่า “กวย” ที่สำเนียงบางถิ่นออกเสียงเป็น “กุย” “กวย” หรือ “โกย(โก้ย)” ซึ่งคำนี้ในภาษาของพวกเขาทุกถิ่น แปลว่า “คน”

กวย : พิจารณาในแง่กลุ่มย่อย

จากที่ได้นำเสนอคำเรียกชื่อกลุ่มของชาวกวยไปแล้ว ก็ทำให้เราได้ทราบว่ชื่อที่ชนชาติต่างๆ ใช้เรียกชนกลุ่มนี้ ซึ่งแตกต่างคำเรียกชื่อที่พวกเขาใช้เรียกกันเองนั้นมีอะไรบ้าง นอกจากนี้เรายังพบว่า ชนกลุ่มนี้ยังมีการแบ่งเป็นกลุ่มย่อยๆ อีกมากมาย และแต่ละกลุ่มก็มีชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไป เช่นมลอ, มลัว, มอาย, กันเดรา, เขอ, นูลร์, นตรา, เปอร์หรือเปือร์ เป็นต้น Schrock (1970) กล่าวว่าฮาร์มานด์ (Harmand) และคูฟอสเซ่ (Dufosse) ได้แบ่งกลุ่มย่อยของชาวกวยในลาวและเขมรออกเป็น ๕ กลุ่ม และถึงแม้ว่าทั้งสองจะเรียกชื่อกลุ่มแตกต่างกันไปบ้าง แต่เมื่อพิจารณาถึงถิ่นฐานของแต่ละกลุ่มของนักวิชาการทั้งสองท่านแล้ว เราก็ถือว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ดังจะได้นำเปรียบเทียบดังตารางที่ ๒.๒ ต่อไปนี้^{๓๖}

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๓๕} ถวิล เกษรราช, *ประวัติผู้ไทย* (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครพิมพ์, ๒๕๑๒), หน้า ๑๓๘-๔๑.

^{๓๖} Joann L. Schrock ... (et al.), *Minority Groups in Thailand* (Center for Reseach in Social Systems: Department of Army, United State of America, 1970) p., 1.

ตารางที่ ๒.๒ แสดงการเปรียบเทียบถิ่นที่อยู่ของชาวกวย ตามทัศนะของฮาร์มานด์ และคูฟอสเซ่

ฮาร์มานด์ (Harmand)	คูฟอสเซ่ (Dufosse)	ถิ่นที่อยู่อาศัย
มไฮ (Mahai)	มฮาย (Mahay)	จังหวัดศรีสะเกษตอนทางภาคใต้ของลาว, ระหว่างแม่น้ำโขงและชายแดนไทย-ลาว
กวยมนอร์ (Kuoy Mnoh)	มลอร์ (Malor)	ชายแดนลาว-กัมพูชา, ทางตะวันตกของฝั่งแม่น้ำโขง ในจังหวัดพระวิหาร ประเทศกัมพูชา
กวย-นทอร์ (Kuoy-ntoh)	มานิก (Manik)	ทางตะวันตกเฉียงใต้ของเมลูปเปรย ในจังหวัดพระวิหาร ประเทศกัมพูชา
กวยเปอร์หรือเปือร์ (Kuoy Porrh)	ออเทอร์ (Autor)	ทางทิศใต้และตะวันตกเฉียงใต้ของเมลูปเปรย และทางตะวันออกของเทือกเขาพนมพนมตะเบง ในจังหวัดพระวิหาร ประเทศกัมพูชา
กวยฮาร์หรือกวยเดค (Kuoy-hah or Kuoy-dek)	อัคร (Auk)	ทางใต้ของพนมเดค ในจังหวัดกำแพงม ประเทศกัมพูชา

อย่างไรก็ตามกลุ่มย่อยๆที่จัดแบ่งโดยฮาร์มานด์และคูฟอสเซ่ที่กล่าวมานี้ ในเขตประเทศไทยปัจจุบันเห็นจะเป็นที่รู้จักกันแค่กลุ่มเดียวเท่านั้นคือ เขอ ที่มีอยู่มากในจังหวัดศรีสะเกษ และพวกที่อยู่ในเขมรนั้นบางพวกชาวเขมรก็เรียกชื่อว่า กวย(กวย)ดำเรย์ (ดำเรย์ เป็นภาษาเขมรแปลว่า ช้าง) ที่คนไทยเรียกว่า ส่วยซ้าง หรือ ส่วยโพน อันเป็นการเรียกชื่อกลุ่มโดยอาศัยจากความชำนาญทางอาชีพเกณท์นั่นเอง ซึ่งก็คือกลุ่มเดียวกับชาวไทย-กวย(ส่วย)เลี้ยงช้างที่ข้าพเจ้าศึกษาในครั้งนี้

Schrock (1970) ยังได้กล่าวว่า นักชาติพันธุ์วิทยา (ethnologist) ในสมัยหลัง ได้แบ่งกลุ่มย่อยและถิ่นที่อยู่ของชาวกวยต่างออกไปจากที่ฮาร์มานด์และคูฟอสเซ่ได้ให้ไว้ ดังตารางที่ ๒.๓ ต่อไปนี้^{๔๐}

^{๔๐}เรื่องเดียวกัน.

ตารางที่ ๒.๓ แสดงกลุ่มย่อยและถิ่นที่อยู่ของชาวกวยในประเทศไทย และกัมพูชา

กลุ่มย่อย	ถิ่นที่อยู่
กวยดำเรย (Kuy Damrei)	ตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ศูนย์กลางอยู่ที่หมู่บ้านจอมกसान (Cheom Ksan) ในจังหวัดพระวิหาร ประเทศกัมพูชา รวมถึงตอนใต้ของเทือกเขาพนมดงแดงในจังหวัดพระวิหารด้วย
กวยนเลอร์ (Kuy N'lur)	ทางตะวันตกเฉียงเหนือของมลูปเปรย และทางตะวันออกของเทือกเขาพนมดงแดงในจังหวัดพระวิหาร ระหว่างเมืองสตึงตรงและมลูปเปรย
กวยโอ (Kuy O)	ในจังหวัดสตึงตรงและจังหวัดพระวิหาร ประเทศกัมพูชา
กวยกระออล (Kuy Kraol)	เมืองสตึงตรงและกระเต (Kratie) ในจังหวัดกระเต และมณฑลคีรี (Modol Kiri) ประเทศกัมพูชา
กวยนตรา (Kuy N'tra)	ระหว่างพนมดงแดงและเมืองของกัมปงชม รวมทั้งสองฝั่งแม่น้ำสตึงตรง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นอกจากนี้ Schrock ยังได้กล่าวว่าชาวกายในประเทศไทยนั้น สามารถที่จะแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ๆได้อีก ๔ กลุ่ม ดังตารางที่ ๒.๔ ต่อไปนี้^{๔๒}

ตารางที่ ๒.๔ แสดงกลุ่มย่อยและถิ่นที่อยู่ของชาวกายในประเทศไทย

กลุ่มย่อย	ถิ่นที่อยู่
มไอ (M'ai)	ทางตะวันตกของจังหวัดอุบลราชธานี
มโลหรือมลาว (M'lo)	จังหวัดอุบลราชธานีและศรีสะเกษ
เยอ (Yo)	จังหวัดอุบลราชธานีและศรีสะเกษ
มลอ (M'loa)	จังหวัดศรีสะเกษและสุรินทร์

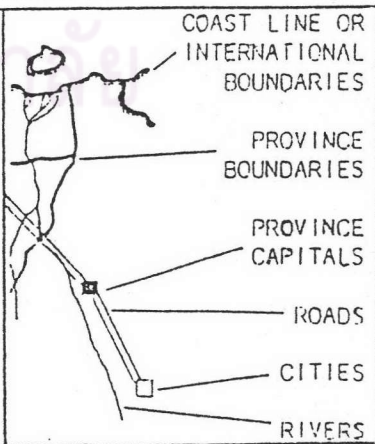
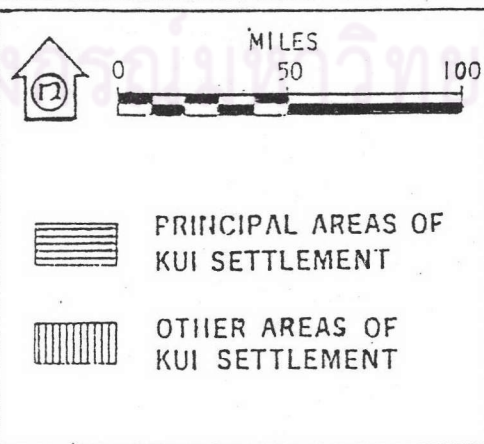
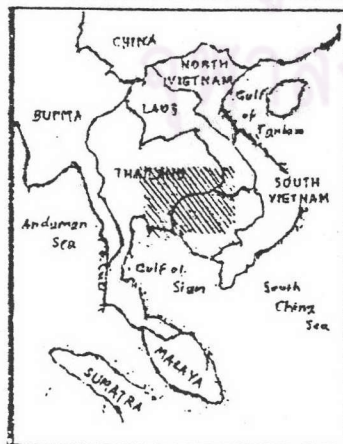
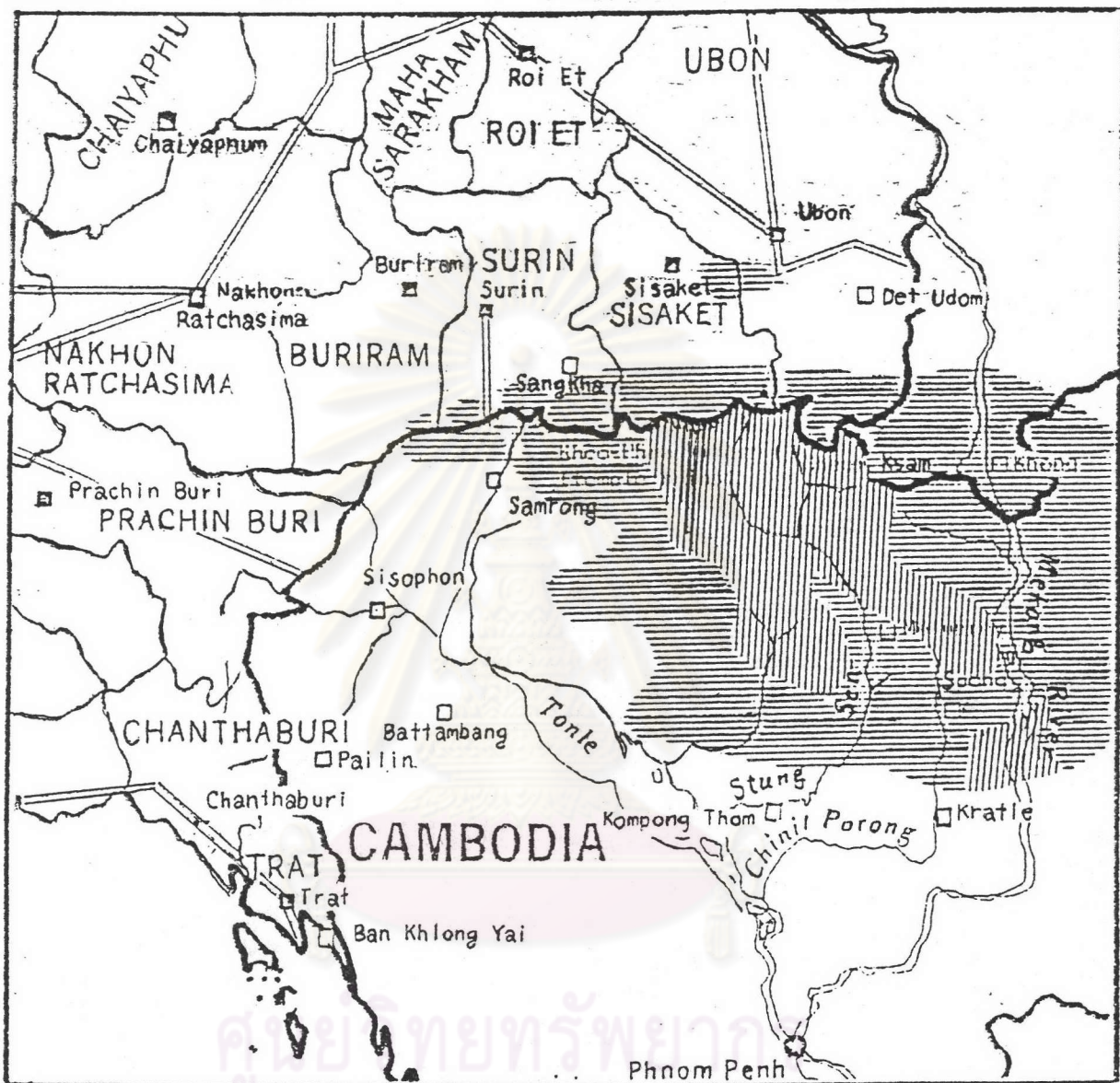
นอกจากกลุ่มย่อยต่างๆที่กล่าวไปแล้ว ในเขตประเทศไทยยังมีชาวกายกลุ่มย่อยๆที่เรียกชื่อต่างออกไปอีกหลายกลุ่ม เช่น ฮอท (Hot) กันเดรา (Kandrau) เปียร์หรือเปอร์ (Pear) มอัย (M'an) ไบย (Bai) เป็นต้น ทั้งนี้ในบรรดากลุ่มย่อยทั้งหมดนั้น กลุ่มใหญ่ที่สุดก็คือ มลอ (M'loa) และมโล (M'lo) ชาวไทย-กาย(ส่วย)เลี้ยงช้างจังหวัดสุรินทร์ ที่ข้าพเจ้าได้ทำการศึกษาในครั้งนี้จึงจัดอยู่ในกลุ่มมลาว (M'lo) หรือที่ชาวเขมรเรียกว่า กูย(กาย)ดำเรย (Kui Damrei) นั่นเอง ซึ่งจัดเป็นชาวกายกลุ่มใหญ่อีกกลุ่มหนึ่ง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๔๒}เรื่องเดียวกัน

แผนที่ที่ ๒.๑. แสดงถิ่นที่อยู่ของชาวกวย

(ที่มา : Schrock (1970), p.1)

THE KUI

ความเป็นมาของเผ่าพันธุ์กวยในประเทศไทย

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า กลุ่มคนที่เรียกตัวเองว่ากวยและถูกเรียกในชื่ออื่นๆอีกอย่างน้อย ๔ ชื่อนั้น กระจายตัวอยู่อย่างกว้างขวางในภูมิภาคอินโดจีน นับแต่บริเวณสองฝั่งลำน้ำมูลในภาคอีสานของไทยไปจนถึงบริเวณเมืองอัตตะปือ สาร์วัน แสนปาง ของประเทศลาว ตลอดจนบริเวณตอนเหนือของกัมพูชาและในบางส่วนของประเทศเวียดนามในปัจจุบัน แต่ถึงกระนั้นก็ดี คำตอบข้างต้นที่ได้มานั้นหาได้ทำให้เราเข้าใจชาวกวยในประเทศไทยได้อย่างลึกซึ้งไม่ หากเรายังไม่ทราบถึงถิ่นกำเนิดของชนกลุ่มนี้ การอพยพเข้าสู่ประเทศไทย ตลอดจนถิ่นที่อยู่ปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้เพื่อความสมบูรณ์ของเนื้อหา ข้าพเจ้าจึงได้ค้นคว้าเรื่องราวในประเด็นดังกล่าวมานำเสนอไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

๑. ถิ่นกำเนิด

เรื่องราวต่อไปนี้จะแสดงถึงความเป็นมาของชาวกวย โดยพยายามศึกษาย้อนหลังไปในอดีตให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ด้วยเหตุที่ข้าพเจ้าเป็นเพียงนักเรียนทางมานุษยวิทยา ภาวทัศน์นักโบราณคดี หรือนักชีววิทยาไม่ การศึกษาในประเด็นนี้ข้าพเจ้าจึงอาศัยการประมวลข้อมูลจากเอกสารต่างๆที่กล่าวถึงชนกลุ่มนี้เข้าด้วยกันเป็นหลัก ไม่ได้มีการสำรวจทางโบราณคดี หรือวิเคราะห์ทางพันธุกรรมศาสตร์

ในแวดวงวิชาการปัจจุบันนั้น คงจะยังไม่อาจหาข้อยุติต่อถิ่นกำเนิดของชาวกวยในประเทศไทย และภูมิภาคแถบนี้ได้ เพราะในหมู่นักวิชาการที่สนใจศึกษาเรื่องราวของชนกลุ่มนี้ ต่างก็มีความคิดเห็นเกี่ยวกับถิ่นกำเนิดแตกต่างกันออกไป หลังจากที่ได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับถิ่นกำเนิดของชาวกวยของบรรดานักวิชาการดังกล่าว ก็พอที่จะจำแนกออกเป็น ๓ แนวใหญ่ๆด้วยกันคือ แนวคิดแรกนั้นเสนอว่า ถิ่นกำเนิดของชาวกวยอยู่บริเวณแคว้นฮัสสัม ในประเทศอินเดีย ส่วนแนวคิดที่สองเสนอว่า ถิ่นกำเนิดของชาวกวยน่าจะอยู่บริเวณมณฑลไกวเจา ในประเทศจีน ขณะที่แนวคิดสุดท้ายกลับเสนอว่า ถิ่นกำเนิดของชาวกวยก็อยู่บริเวณภาคอีสานของไทย ตอนใต้ของลาวและภาคเหนือของกัมพูชาเอง ทั้งนี้รายละเอียดของข้อเสนอแต่ละแนวนั้นมีดังต่อไปนี้

๑.๑ แนวคิดที่หนึ่ง : ถิ่นกำเนิดของชาวกวยคือแคว้นฮัสสัม ประเทศอินเดีย

นักวิชาการในกลุ่มนี้มีด้วยกันหลายท่าน ท่านแรกที่จะกล่าวถึงนั้นก็คือ อีริก ไชเคนฟาเดน (๑๘๕๒) นักชาติพันธุ์วิทยาชาวเดนมาร์ก ซึ่งอดีตเคยเป็นรองผู้ตรวจราชการตำรวจภูธรภาคอีสาน ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๕๑-๖๒ ได้กล่าวถึงถิ่นกำเนิดของชาวกวยในประเทศไทยว่า อยู่บริเวณตอนเหนือของอินเดีย โดยได้อพยพลงมาจากใต้เข้าสู่ประเทศพม่า จนกระทั่งมาถึงบริเวณภาคอีสานของประเทศไทยเมื่อ

ประมาณ ๑,๒๐๐ ปีก่อนคริสตกาลหรือกว่า ๓,๐๐๐ ปีมาแล้ว^{๓๓} เช่นเดียวกับไพบูลย์ สุนทรารักษ์ (๒๕๑๕) ที่ระบุว่า กวยเป็นเผ่าพันธุ์เขมรดั้งเดิมพวกหนึ่ง เรียกว่า เชื้อชาติมณฑล ซึ่งอพยพมาจากอินเดียเมื่อครั้งถูกชนเผ่าอารยันรุกราน โดยอพยพมาทางตะวันออก (ผู้เขียนไม่ได้ระบุว่าเดิมชาวมณฑลที่อยู่บริเวณไหนของอินเดีย-ผู้ศึกษา) จนถึงลุ่มแม่น้ำคง(สาละวิน) และแม่น้ำโขง(โขง)ตอนบน พวกที่อพยพไปทางแม่น้ำคงกลายเป็นบรรพบุรุษของชาวมอญหรือรามัญ ส่วนพวกที่อพยพไปตามแม่น้ำโขง บางกลุ่มก็ไปอาศัยอยู่ตามที่ราบสูงแถบเทือกเขาแดงเร็ก(ดงรัก) และบางกลุ่มก็เลยไปจนถึงบริเวณที่ราบต่ำในทะเลสาบใหญ่และชายทะเล (คงหมายถึงต้นเลสาบหรือทะเลสาบเขมรนั่นเอง-ผู้ศึกษา) ซึ่งต่อมาก็กลายเป็นบรรพบุรุษของพวกเขมรหรือเขมรไป ส่วนพวกที่อยู่ตามป่าเขาต่าง ๆ นั้นก็มีชื่อเรียกต่าง ๆ กันออกไป ได้แก่ ลัวะ ข่า ขมุ ส่วย กวยหรือกวย ซึ่งไพบูลย์กล่าวว่า ชนเหล่านี้มีถิ่นที่อยู่กระจายอยู่ทั่วไปในเขตพื้นที่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ทางตอนใต้ของประเทศไทย ลาว และทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของกัมพูชา ทั้งนี้ก็จะตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ตามป่าเขา^{๓๔} และนักวิชาการรุ่นหลังๆ ที่พยายามอธิบายยืนยันแนวความคิดนี้อีกกลุ่มหนึ่งก็คือ เจริญ ไวรวัจนกุล และคณะ (๒๕๓๓) ดังปรากฏในบทความขนาดยาวชิ้นหนึ่งที่ชื่อว่า “การสำรวจวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล โครงสร้างและภาวะการรับรู้” อย่างไรก็ตามในความคิดของข้าพเจ้าแล้ว เห็นว่าบทความดังกล่าวยังมีข้อบทความเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชาวกวยที่ดีที่สุด หากแต่เป็นบทความในแนวที่เรียกได้ว่า “อ่านแล้วสนุก” มากกว่า เพราะนอกเหนือไปจากการอ้างอิงงานของนักชาติพันธุ์วิทยาชื่อ Eric Seidenfaden จากบทความขนาดยาวชื่อ The Kui People of Cambodia and Siam (๑๙๕๒) และนักประวัติศาสตร์ชื่อ John Bastin และ Harry Benda จากหนังสือชื่อ A History of Modern Southeast Asia (๑๙๖๘) แล้ว ยังได้อาศัยข้อมูลประเภทตำนานและพระราชพงศาวดาร ซึ่งเกี่ยวข้องกับอิทธิทธิปาฏิหาริย์มาประกอบการอธิบายด้วย แต่ถึงกระนั้นในเนื้อหาที่ยังมีเรื่องราวที่นอกเหนือไปจากนักวิชาการทั้ง ๒ ท่านที่ได้กล่าวแล้ว ซึ่งข้าพเจ้าก็คิดว่าถ้าผู้ที่สนใจเรื่องราวของชาวกวยได้อ่านบทความชิ้นนี้แล้ว คงพอจะได้ “เค้า” ประวัติความเป็นมาของชนกลุ่มนี้เพิ่มขึ้นมาบ้าง

ตามข้อเสนอของเจริญและคณะนั้น ได้อ้างว่าความคล้ายคลึงด้านภาษาและความสอดคล้องกันของข้อมูลหลายสายแสดงว่า กลุ่มชาติพันธุ์กวยมีถิ่นฐานเดิมอยู่ ณ บริเวณลุ่มแม่น้ำพรหมบุตร ในแคว้นอัสสัม ประเทศอินเดีย และก็ยังมียีกหลายฝ่ายที่ตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า ภาษาตระกูลมอญ-เขมรที่ชาวกวยมีส่วนเป็นเจ้าของในฐานะที่เป็นกึ่งก้านสาขาอยู่นั้น มีความคล้ายคลึงกับภาษาพอมดหมอผี (Munda-ผู้เขียน) มาก ซึ่งภาษาดังกล่าวใช้พูดกันอยู่ในประเทศอินเดียทางตอนเหนือแถบภูเขาคาหิมาลัย ที่เสฐียรโกเศศ

^{๓๓}ไพบูลย์ มีกุล, “วัฒนธรรมแม่น้ำมูลเชิงชาติพันธุ์วิทยา และประวัติศาสตร์ : กรณีการผสมกลมกลืนของกลุ่มชาติพันธุ์กวย เขมร และลาว” ใน วัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล : กรณีเขมร ลาว ส่วย สุรินทร์ (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครพิมพ์, ๒๕๓๓), หน้า ๑๑๕.

^{๓๔}ชื่น ศรีสวัสดิ์, ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมการเลี้ยงช้างของชาวกวย(ส่วย)ในจังหวัดสุรินทร์ (คณะวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยอีสานใต้ สุรินทร์, ๒๕๓๓), หน้า ๒๘.

เรียกภาษาและชนเผ่าที่พูดภาษานี้ว่า “มุนด์” และเจริญและคณะก็ยังระบุว่าภาษามุนด์าคับภาษาบังคับ ซ้างอันศักดิ์สิทธิ์นั้น มาจากแหล่งกำเนิดหรือต้นเค้าเดียวกัน^{๕๕}

ทั้งนี้ตามข้อเสนอของเจริญ และคณะ ซึ่งอาศัยงานของไซเคนฟาเดนและบาสตินและเบนด้า เป็นฐานในการอธิบายนั้น ได้เสนอว่าชาวกายอพยพมาจากแคว้นอัสสัม ประเทศอินเดีย ผ่านลงมาตามเส้นทางอันคดเคี้ยวของลำน้ำโขง ก่อนที่จะเข้าสู่บริเวณแถบลุ่มแม่น้ำมูลในภาคอีสานของไทย ผ่านทางจังหวัดอุบลราชธานี และยังคงกล่าวอีกว่าชาวกายได้อพยพเข้าสู่ดินแดนแถบนี้ก่อนพวกขอมอีกด้วย ฉะนั้นเจริญและคณะจึงเรียกวัฒนธรรมของดินแดนแถบนี้ ซึ่งประชากรส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-กาย(่วย) ว่า “วัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูลสาย่วย” พร้อมทั้งระบุว่า เป็นผลมาจากการผสมผสานของวัฒนธรรมกระแสหลักที่สำคัญๆ ในภูมิภาคนี้ถึง ๓ สาขาด้วยกันคือ วัฒนธรรมสายจำปาศักดิ์ วัฒนธรรมสายอัตตะปือ-แสนปาง และวัฒนธรรมสายนครวัด ทั้งนี้กลุ่มชนที่มีส่วนในการรังสรรค์วัฒนธรรมเหล่านี้ขึ้นมา เจริญและคณะก็ระบุว่าคือชาวกายนั่นเอง โดยอ้างเนื้อหาพระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขาความตอนหนึ่งว่า “...เดิม เมื่อศักราชยังไม่ลุหนึ่งพันปี(พ.ศ. ๘๘๗) มีกษัตริย์ขอมองค์หนึ่งพร้อมไพร่พลเป็นแขกจามและลาวปนสาย ได้ยกกำลังขึ้นมาและสร้างเมืองขึ้นใหม่ ณ บริเวณเดิมที่เป็นเมืองกระดืบเมืองกลาง พร้อมกับตั้งชื่อเมืองใหม่ว่า เมืองกาลจำบากนาคบุรีศรี...” ซึ่งในตำนานจำปาศักดิ์ฉบับโบราณ ที่เก็บรักษาไว้ ณ วิหารวัดองค์คือ นครเวียงจันทน์ บันทึกไว้ว่า ราชครูหลวงโพนสะเม็ก ได้เปลี่ยนชื่อเมืองดังกล่าวเป็น “จำปาศักดิ์นัคบุรีศรี” เมื่อ พ.ศ. ๒๒๕๖^{๕๖}

ครั้นต่อมาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กวย(่วย)ในบริเวณนี้ เริ่มปรากฏเด่นชัดอย่างแท้จริงเมื่อราวพุทธศตวรรษที่ ๑๘ โดยมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ระบุว่า ชนชาติลาวซึ่งมีถิ่นฐานอยู่แถบลุ่มแม่น้ำโขงตอนเหนือ ได้รวมตัวกันจัดตั้งชุมชนขนาดใหญ่ และสถาปนาขึ้นเป็นอาณาจักรชื่อว่าอาณาจักรล้านช้าง โดยมี “เมืองขวาหรือเมืองสระ” (คือเมืองหลวงพระบาง) เป็นเมืองหลวง หลังจากนั้นอีก ๔ ปี ชาวลาวจำนวนหนึ่งก็อพยพล่องมาทางใต้และสถาปนาเมืองหลวงแห่งที่สองขึ้นชื่อว่า “นครเวียงจันทน์” ทำให้อาณาจักรล้านช้างในระแวกดังกล่าวมีเมืองหลวงพร้อมกันถึง ๒ แห่ง และในขณะที่อิทธิพลของเวียงจันทน์เริ่มมีมากขึ้น หลวงพระบางก็ยังคงเป็นศูนย์กลางการปกครองและกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมอื่นๆ อยู่ ต่อมาไม่นานเมืองทั้งสองก็กลายสภาพจากการเป็นบ้านที่เมืองน้องมาเป็นเมืองคู่แข่ง มีเรื่องที่ต้องรบพุ่งชิงชัยกันอยู่เสมอ ด้วยเหตุนี้ชาวกาย(่วย)จึงเริ่มมีบทบาทครั้งแรกในลาว เมื่อเวียงจันทน์ต้องการได้ช้างไว้

* อาจารย์กรุณา กุศลลาสัย ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาศาสตร์ (Indiology) ได้กรุณาเล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่า ภาษามุนด์ (Munda) นี้ เป็นภาษาเก่าแก่ของอินเดีย และเชื่อกันว่าเก่าแก่กว่าภาษาอื่นๆ ในประเทศอินเดียที่มีภาษาท้องถิ่นใช้ถึง ๒๐๐ ภาษา และกลุ่มชนที่พูดภาษาเหล่านี้ก็อาศัยอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศอินเดีย (สัมภาษณ์อาจารย์กรุณา กุศลลาสัย, ๕๘๘ ถนนพรานนก ศิริราช กทม. ๓ มกราคม ๒๕๓๘)

^{๕๕}เจริญ ไวรวัจนกุล และคณะ, “การสำรวจวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล โครงสร้างและภาวะการรับรู้” ใน วัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล : กรณีเขมร ลาว ส่วย สุรินทร์ (กรุงเทพมหานคร: สारวมวลชน, ๒๕๓๓), หน้า ๖๓.

^{๕๖}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๖.

ใช้ในยามสงครามกับหลวงพระบางและเพื่อนบ้าน จึงได้จัดตั้งหน่วยคลังข้างขึ้นที่อัตตะปือ-แสนปาง โดยอาศัยครูช่างชาวกวยเป็นผู้ฝึกสอน อันแสดงให้เห็นว่าบริเวณแถบนี้มีชนชาวกวยอาศัยอยู่นานแล้ว และชาวกวยที่เมืองอัตตะปือและชาวลาวที่เมืองจำปาศักดิ์ซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของเวียงจันทน์ ต่างก็อยู่ร่วมกันฉันท์พี่น้อง ถ้อยทีถ้อยอาศัยเป็นระยะเวลาอันยาวนานร่วม ๔๐๐ ปี จนสร้างความเชื่อมโยงและผสมผสานทางวัฒนธรรม ระหว่างลาวกับกวย(ฮ่วย)จนแทบจะแยกไม่ออก จนกระทั่งในปลายศตวรรษที่ ๑๘ ลาวก็แตกออกเป็น ๓ รัฐอิสระด้วยกันคือ หลวงพระบาง เวียงจันทน์ และจำปาศักดิ์ ส่งผลให้รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างอัตตะปือ-แสนปางกับจำปาศักดิ์มีอันต้องเปลี่ยนแปลงไป เหตุเพราะจำปาศักดิ์เริ่มหันมาสร้างและสะสมแสนยานุภาพ ไว้ต่อสู้และต่อต้านการรุกรานจากอาณาจักรทางเหนือ และขณะที่ชาวกวยที่อัตตะปือ-แสนปางต่างก็เบื่อหน่ายกับการศึกสงคราม และต้องการเลี้ยงช้างเพื่อฝึกไว้เป็นสัตว์เลี้ยงประจำครอบครัว แต่จำปาศักดิ์กลับต้องการช้างจำนวนมากไว้เพื่อเป็นยุทธปัจจัย และเมื่อแนวความคิดไม่สอดคล้องกัน จำปาศักดิ์จึงเริ่มห้กหาญน้ำใจและระรานความรู้สึกอันละเอียดอ่อนของเพื่อนบ้าน โดยการบังคับให้อัตตะปือ-แสนปางต้องส่งส่วยเป็นช้าง ป้อนแก่กองทัพตามจำนวนที่ตนต้องการ จนในที่สุดก็เข้าควบคุมและดำเนินการจับช้างและฝึกช้างเสียเอง อีกทั้งจำปาศักดิ์ก็เริ่มนำคำว่า “ฮา” มาใช้กับพวกกวย คำว่า “ฮา” (kha) นี้ ไม่ใช่ภาษาที่ชาวกวยพูดกัน หากแต่เป็นคำที่กร่อนมาจากคำเต็มว่า “จีฮา” ในภาษาของชาวจำปาศักดิ์ ซึ่งตรงกับคำว่า “จีข้า” ในภาษาไทย และแล้วชาวกวยส่วนหนึ่งทนความบีบคั้นไม่ไหว ประกอบกับช่วงเวลานั้นลาวต้องทำสงครามกับไทยบ่อยๆ จึงได้พากันอพยพหนีข้ามแม่น้ำโขงเข้ามาอาศัยอยู่ตามบริเวณป่าดงแถบภาคอีสานตอนใต้ของประเทศไทย ทั้งนี้การอพยพครั้งสำคัญมีขึ้นในช่วงปี พ.ศ. ๒๒๐๐ โดยแบ่งเป็นกลุ่มๆออกเดินทางจากเมืองอัตตะปือ ข้ามแม่น้ำโขงมุ่งหน้าสู่ทิศตะวันตกเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษและสุรินทร์^{๔๗}

นอกจากนี้ในบทความของเจริญ และคณะ ยังได้ระบุต่อไปอีกว่า ชาวกวย(ฮ่วย) มีส่วนอย่างสำคัญในการสร้างสรรค์งานสถาปัตยกรรมอันวิจิตรงดงามในภูมิภาคอินโดจีนนี้หลายแห่ง ไม่ว่าจะเป็นปราสาทวัดภู ในประเทศลาว ปราสาทนครวัด นครธม ในประเทศกัมพูชา ปราสาทเขาพระวิหาร ปราสาทเขาพนมรุ้งและปราสาทพิมาย ในภาคอีสานของประเทศไทย ตลอดจนปราสาทน้อยใหญ่อื่นๆอันรวมถึงปราสาทศิลปะช่างลพบุรี ในจังหวัดลพบุรีด้วย ทั้งนี้โดยให้เหตุผลว่า ในการก่อสร้างอนุสรณ์สถานขนาดมหึมาในภูมิภาคอินโดจีนตอนล่าง ที่จำเป็นจะต้องมีการขนย้ายและยกวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างนั้น ล้วนแต่มีช้างซึ่งฝึกโดยชาวกวยเป็นแรงงานสำคัญในการก่อสร้างทั้งสิ้น ประกอบกับปราสาทบางแห่ง เช่น ปราสาทวัดภู ก็ตั้งอยู่ใกล้กับท่าเลขของชุมชนกวย(ฮ่วย)โบราณ ที่นับเนื่องว่าเป็นถิ่นที่อยู่ของชาวกวยที่เก่าแก่ที่สุดเป็นอันดับสองรองจากบริเวณเชิงเขาหิมาลัยเลยทีเดียว^{๔๘}

^{๔๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๘-๗๐.

^{๔๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๓.

จากการนำเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับถิ่นกำเนิดของชาวกวยชางตั้งนี้ จะเห็นได้ว่าเป็นข้อเสนอที่น่าสนใจไม่น้อยเลยทีเดียว โดยเฉพาะในงานของเจริญ และคณะ แต่อย่างไรก็ดีข้อเสนอนี้ก็ยังมีจุดอ่อนอยู่หลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ไม่สามารถอธิบายพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวกวยชางในช่วงระหว่างที่อพยพลงมาจากแคว้นฮัสสัม มาจนถึงดินแดนของอาณาจักรล้านช้างได้ หากแต่ข้ามไปอธิบายในช่วงที่สังคมของชาวกวยชาก่อรูปเป็น วัฒนธรรมจำปาศักดิ์ อัดตะปือ และแสนปางเลย ทำให้ข้อเสนอนี้อ่อนลงไปอย่างน่าเสียดาย แต่ก็ยังจัดว่าเป็น “ข้อสันนิษฐาน” ที่น่าพิจารณา และก็มีนักวิชาการจำนวนไม่น้อยที่ยอมรับและนำมาอ้างอิงในงานศึกษาของตน เช่น นิคม วงเวียน (๒๕๒๗) ชื่น ศรีสวัสดิ์ (๒๕๓๓) อิศรา จันทร์ทอง (๒๕๓๗) เป็นต้น

๒.แนวความคิดที่สอง : ถิ่นกำเนิดของชาวกวยชาก็คือมณฑลไกวเจา ประเทศจีน*

แนวความคิดนี้จะไม่เป็นที่รู้จักและแพร่หลายนัก ในบรรดาหม้อผู้ที่สนใจศึกษาเรื่องราวของชาว กวยช โดยเริ่มจากนเรศ นโรปกรณ์ (๒๕๒๕) ได้เขียนบทความเรื่อง “ชาวสุรินทรรุ่นแรกที่ลูกหลานกำลัง จะลืม” ไว้ในหนังสือทำเนียบสมาชิกสมาคมชาวสุรินทร ๒๕๒๔-๒๕๒๕ เสนอว่า “กวย”หรือ“โกย”นั้น เป็นคำที่พวกเขมรป่าดง ใช้เรียกชื่อพวกที่อพยพเข้ามาอยู่บริเวณเขตหัวเมืองเขมรป่าดงภายหลัง (แสดงว่า ในทัศนะของนเรศ พวกเขมรป่าดงนี้ไม่รวมเอาพวกกวยเข้าไปด้วย-ผู้ศึกษา) และชาวสุรินทรก็จะบอกว่า “กวย” หรือ “โกย” แปลว่าคนเท่านั้นเอง แต่ถ้าเป็นชาวสุรินทรรุ่นปู่ย่าตายายแล้วจะบอกว่า “กวย” มิใช่ชื่อเชื้อ ชาติ หากเป็นชื่อเมืองที่พวกนั้นอพยพมาคือเมือง “กวยจิว”^{๔๕} ซึ่งต่อมานายสุนัย ราชภัณฑารักษ์ (๒๕๒๘) ได้ อธิบายเพิ่มเติมเพื่อโยงประเด็นที่ว่าชนชาติที่เรียกว่า “กวย”(กวย) นั้น ได้อพยพมาจากเมืองกวยจิว ทั้งนี้โดย อาศัยหลักฐานจากเอกสารหลายชิ้นมาประกอบกัน โดยเริ่มจากการค้นคว้าหาความหมายของคำว่ากวยจิว และก็พบว่าคำว่า “กวยจิว” นี้เป็นภาษาแต้จิ๋วของมณฑลไกวเจา ซึ่งอยู่ทางภาคตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศ จีน อาณาเขตทางเหนือติดกับมณฑลเสฉวน ทางใต้จดมณฑลกวางสี และทางตะวันตกจดมณฑลยูนนาน ทั้ง ๓ มณฑลนี้ กล่าวกันว่าเคยเป็นถิ่นที่อยู่ของคนไทยมาก่อน และแม้ในปัจจุบันก็ยังมีคนไทยอยู่ใน มณฑลยูนนานเป็นจำนวนมาก ซึ่งคนไทยในสยามประเทศก็ได้ไปมาหาสู่กันบ่อยๆ ในสารานุกรมไทยของ ราชบัณฑิตยสถาน เล่ม ๓ พ.ศ. ๒๕๐๒ หน้า ๑๖๖๖ มีคำอธิบายของศาสตราจารย์พิเศษพูนพล อาสนจินดา ว่า มณฑลไกวเจามีประชากรประมาณ ๑๕ ล้านคน ซึ่งในจำนวนนี้เป็นชนเผ่าเผ่าแม้วและไทยอยู่ ประมาณร้อยละ ๗๕ นั่นก็แสดงว่ามีประชากรไทยและเผ่าแม้วอยู่ในมณฑลนี้มากกว่าชาวจีนถึง ๓ เท่าเลยทีเดียว

* แนวคิดนี้แม้ว่าจะดูมีน้ำหนักอ่อนกว่าแนวคิดอื่นๆ ทว่าข้าพเจ้าเห็นว่าอาจจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจ ศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาวกวยชาง จึงได้นำมาเสนอในครั้งนี้ด้วย

^{๔๕} นเรศ นโรปกรณ์, “ชาวสุรินทรคนแรกที่ลูกหลานกำลังจะลืม” ใน ทำเนียบสมาชิกสมาคมชาวสุรินทร ๒๕๒๔ -๒๕๒๕ (มปป.: มปท.), ไม่ปรากฏหน้า. อ้างถึงใน สุนัย ราชภัณฑารักษ์, เชียงปุม ณ สุรินทร (ขอนแก่น : ศิริ ภัณฑอ็อพเซ็ท, ๒๕๒๘), หน้า ๕๗.

ในหนังสือ“หลักไทย”ของขุนวิจิตรมาตรา (สง่า กาญจนาคพันธุ์) ได้กล่าวถึงมณฑลกุยจิว กวาง ลี ตลอดจนยูนนานหรือยูนนานว่า เดิมทีเป็นที่อยู่ของชนหลายชาติ เช่น แม้ว เย้า ข่า กลา กะเหรี่ยง ละว้า ฯลฯ ชาติข่าหรือที่เรียกกันว่า “ข่ากู่ย” นั้น อยู่ในแคว้นของมณฑลกุยจิว คนเหล่านี้ไม่มีความเจริญทัดเทียมชนชาติไทย ฉะนั้นเมื่อไทยอพยพลงมาทางใต้พวกนี้จึงยอมอ่อนน้อมอยู่ในอำนาจ ชนชาติไทย(ในอดีต)จึงได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณที่เคยเป็นที่อยู่ของพวกนี้ โดยตั้งตัวเป็นหัวหน้าคือพระราชธา อันมีนครเงี้ยวเป็นราชธานี ทำการปกครองพวกที่ด้อยความเจริญกว่าทั้งหลายเหล่านั้น จนถึงปี พ.ศ. ๓๒๘ พระเจ้าจิ้นซีฮ่องเต้ยกทัพมารุกรานและตีนครเงี้ยวได้ จึงรวมเข้าไว้กับราชอาณาจักรจีน ชนชาติไทยส่วนหนึ่งจึงได้อพยพลงมาทางใต้ และต่อมาได้มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ที่เป็นแคว้นไทยใหญ่และลานนาไทยในปัจจุบัน ครั้นนครเงี้ยวตกเป็นของอาณาจักรจีน ชาวจีนจำนวนมากก็เริ่มเข้าไปอยู่ปะปนกับชาวไทยและชนพื้นเมืองเดิม และได้คิดคำเรียกชนชาติอื่นที่ไม่มีความเจริญทัดเทียมกับตนในเชิงเหยียดหยาม เช่นคำว่า “ฮวนนั้ง” คือ “คนป่า” หมายถึงคนไทยและชนชาติอื่นๆในมณฑลยูนนานหรือยูนนาน “กู่ยนั้ง” คือ “ผีปีศาจ” ซึ่งหมายถึงคนไทยและชนชาติอื่นๆในมณฑลไควเจา และคำว่า “กู่ย” ในปัจจุบันนี้ คนไทยก็ได้เปลี่ยนความหมายจากภูตผีปีศาจมาเป็นคนโง่หรือคนเลวไปแล้ว

ชนชาติไทยส่วนหนึ่งที่อพยพจากนครเงี้ยวลงมาทางใต้นั้น มีผู้นำคนสำคัญคือขุนเจือง อันเป็นผู้นำในประวัติศาสตร์ของกลุ่มชนในอาณาจักรโยนกเชียงแสนหรือนครเงินยาง ที่อยู่ใกล้ชิดและรู้จักใช้ช้างมาแต่โบราณ และการอพยพมาในครั้งนั้นก็คาดว่ามิพวกชนเผ่าพื้นเมืองเดิมอพยพลงมาตามด้วย ในฐานะไพร่พลผู้ภักดีต่อพระราชธา และชนเผ่าหนึ่งที่อพยพมาก็คือพวกที่ถูกเรียกว่า “ข่ากู่ย” ซึ่งคนเหล่านี้เรียกตนเองในภาษาเข่าว่า “กู่ย” อันมีความหมายว่า “คน” แต่ชนกลุ่มอื่นไปเข้าใจผิดว่า “กู่ย” คือชื่อเผ่าพันธุ์ และสาเหตุที่ถูกเรียกว่า “ข่ากู่ย” หรือ “ข่ากู่ย” นั้น ก็เพราะเป็นบริวารที่ติดตามมาจึงถือว่าเป็นพวก “ข่า” หรือ “ข่า” ไป ซึ่งพลตำรวจจัตวาหม่อมหลวงมานิต ชุมสาย ได้อธิบายไว้ในสารานุกรมไทย ของราชบัณฑิตยสถาน เล่ม ๔ (พ.ศ.๒๕๐๓-๔) ว่า พวกข่ากู่ย ยังมีอยู่ในเมืองน้ำทา แขวงหัวของ(หัวโขง) ในภาคเหนือของลาว ดิดพรมแดนจีน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น สุนัย จึงได้สังเกตเห็นว่า ชนชาวกวยผู้ชอบเลี้ยงช้างในจังหวัดสุรินทร์ มีเชื้อสายสืบจากบรรพชนคนไทยที่อยู่ร่วมกับชนชาติต่างๆมาแต่สมัยขุนเจือง (ขุนเจือง วีรบุรุษที่ปรากฏในตำนานของกลุ่มชนในแถบลุ่มน้ำโขงตอนบน-ผู้ศึกษา) ผู้เป็นจอมทัพช้างแห่งโยนกเชียงแสนหรือนครเงินยาง(ผู้ที่อพยพมาแต่เมืองกุยจิวที่กล่าวไปแล้ว) และได้มีเหตุอันเป็นไปให้จำต้องอพยพแยกย้ายลงมาจนกระทั่งถึงภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ทั้งนี้โดยยังคงมีความผูกพันใกล้ชิดกับช้างซึ่งเป็นพาหนะสำคัญของตนมาแต่โบราณกาล แม้ว่าบางพวกบางเหล่าจะได้เลิกเลี้ยงช้างไปบ้างแล้ว แต่ส่วนใหญ่ก็ยังคงรักชอบผูกพันกับช้างอยู่ ส่วนพวกที่ยังคงมีถิ่นฐานอยู่ในแคว้นไทยใหญ่และลานนาก็ยังคงมีช้างใช้ อยู่เหมือนกัน เห็นได้จากการใช้ช้างชนไม้ลากไม้ในเมืองเหนือจวบจนปัจจุบัน^{๕๐}

^{๕๐} สุนัย ราชภัฏทาร์กซ์, เชียงบุ/ม ฉ สุรินทร์, (ขอนแก่น: ศิริภณท์ออฟเซ็ท, ๒๕๒๘), หน้า ๕๕-๖๐.

๓.แนวคิดที่สาม : ถิ่นกำเนิดของชาวทวยหือบริเวณที่อยู่ของชาวทวยในปัจจุบัน

ขณะที่แนวความคิดที่ ๑ และ ๒ ที่กล่าวไปแล้วข้างต้น เสนอว่าถิ่นกำเนิดของชาวทวยอยู่บริเวณที่ไกลโพ้นออกไปจากดินแดนอันเป็นที่อยู่ของชาวทวยในปัจจุบัน แต่ก็มีนักวิชาการจำนวนไม่น้อยที่กล่าวว่าถิ่นฐานเดิมของชาวทวยก็คือบริเวณที่ชาวทวยส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในปัจจุบันนั่นเอง อันประกอบไปด้วยดินแดนที่เป็นภาคอีสานของไทยในปัจจุบัน รวมตลอดไปถึงบริเวณตอนใต้ของลาว และทางตอนเหนือของกัมพูชา นักวิชาการในกลุ่มนี้ เช่น คูฟอสโซ (๑๙๓๔) ที่กล่าวว่าถิ่นที่อยู่ดั้งเดิมของพวกทวยเกือบทั้งหมดอยู่บริเวณฝั่งขวาของแม่น้ำโขง ไหล่เรือขึ้นมาจากกำปงธมไปจนถึงจำปาศักดิ์ ซึ่งประกอบไปด้วยส่วนหนึ่งของจังหวัดมณฑลไพร (ครั้งหนึ่งเคยเป็นส่วนหนึ่งของจังหวัดสตึงแตรง แต่ปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งของกำปงธมและกำปงสวาย) และจังหวัดกำปงธม ในประเทศกัมพูชา ทางตอนใต้ของประเทศลาว บริเวณเมืองจำปาศักดิ์ตรงข้ามกับปากเซ และยังมีระบุอีกว่าชนกลุ่มนี้อยู่บริเวณนี้นานมาแล้ว อย่างน้อยก็ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๕๙๕ (พ.ศ.๒๑๒๒) หรือประมาณปลายสมัยสุโขทัยช่วงต่อกับอยุธยาตอนต้น^{๕๑} คำเนริ เลขะกุล (๒๕๒๗) ก็เสนอว่าแรกเริ่มเดิมทีพวกชาวทวยตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณตอนเหนือของเมืองเสียมราฐ กำปงธม ก่อนหน้าที่ชาวไทยและชาวเขมรจะเข้ามาอยู่ในบริเวณนั้นเสียอีก ต่อมาชาวทวยจึงได้อพยพข้ามเทือกเขาพนมดงรักเข้ามาอยู่ในพื้นที่ของจังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานีเรื่อยไปจนถึงตอนใต้ของจังหวัดร้อยเอ็ด และยังป่าไปถึงดินแดนตอนเหนือของกัมพูชาต่อแดนลาวบริเวณเมืองอัตตะปือ-แสนปางอีกด้วย^{๕๒} เช่นเดียวกับบุญยงค์ เกศเทศ (๒๕๓๖) ที่ระบุว่าถิ่นฐานเดิมของชาวทวย คือประเทศกัมพูชา หากแต่ไม่ได้ระบุว่าเป็นบริเวณใดเท่านั้น^{๕๓} และไพฑูริย์ มีกุล (๒๕๓๓) ก็อ้างงานของปอล เลวี นักโบราณคดีชาวฝรั่งเศสว่า ในตำนาน (Myth) ของชาวทวยกล่าวว่า เดิมทีถิ่นฐานเดิมของชาวทวยอยู่ทางตอนเหนือของเมืองกำปงธม ประเทศกัมพูชา ต่อมาเกิดแผ่นดินไหวจึงทำให้ชาวทวยอพยพขึ้นไปทางเหนือเข้าสู่แคว้นจำปาศักดิ์ในเขตประเทศลาว แต่เนื่องจากบริเวณดังกล่าวเกิดอุทกภัยแทบทุกปี พวกเขาจึงได้อพยพเข้าสู่บริเวณที่ราบสูงโคราชหรือภาคอีสานของไทยในปัจจุบัน^{๕๔}

^{๕๑}Dufosse (1934) อ้างถึงใน วรรณภา เทียนมี, *การกระจายของภาษาทวยในประเทศไทย*, (นนทบุรี: มูลนิธิภาษาศาสตร์ประยุกต์, ๒๕๓๗), หน้า ๑๒.

^{๕๒}คำเนริ เลขะกุล, “สุรินทร์ในอดีต” ใน *เพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์* (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์, ๒๕๒๗), หน้า ๓๕.

^{๕๓}บุญยงค์ เกศเทศ, *วัฒนธรรมเผ่าพันธุ์มนุษย์*, (อุบลราชธานี: บงสวัสดิ์การพิมพ์, ๒๕๓๖), หน้า ๑๒๕.

^{๕๔}ไพฑูริย์ มีกุล, “วัฒนธรรมแม่น้ำมูลเชิงชาติพันธุ์วิทยาและประวัติศาสตร์: กรณีการผสมกลมกลืนของกลุ่มชาติพันธุ์ทวย เขมร และลาว” ใน *วัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล : กรณีเขมร ลาว ส่วย สุรินทร์* (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์, ๒๕๓๓), หน้า ๑๒๐.

ในสารานุกรมของเสฐียร โกเศศ (๒๕๑๖) ได้กล่าวถึงพวกกวย(กวย)ไว้ว่า เป็นชาวพื้นเมืองเดิมในประเทศไทย เขมร ภาคอีสานและภาคตะวันออกเฉียงของประเทศไทย ทั้งนี้กลุ่มคนไทยที่เรียกว่า “ลาว” นั้น ก็มีเชื้อสายของกวย(กวย)อยู่น้อย^{๕๕}

สมทรง นุชรพัฒน์ (๒๕๓๗) นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยมหิดล ได้กล่าวว่า ถิ่นฐานเดิมของชาวกวยนั้น อยู่บริเวณเมืองอัตตะปือ แสนปาง จำปาศักดิ์และสาร์วัน ซึ่งเป็นแขวงที่อยู่ทางภาคใต้ของลาวในปัจจุบัน และได้อพยพเข้าสู่ตอนล่างของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มาแต่ครั้งรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ.๒๑๕๕-๒๒๑๑) โดยเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ ณ บริเวณจังหวัดสุรินทร์เป็นอันดับแรก^{๕๖}

คำเนียร เลขะกุล (๒๕๐๕) กล่าวไว้ว่า ชาวพื้นเมืองเดิมของสุรินทร์ที่เรียกว่า “ส่วย” นั้น เดิมทีน่าจะเป็นข้าสาขาหนึ่ง ที่อพยพลงมาจากเมืองอัตตะปือและเมืองแสนปาง แคว้นจำปาศักดิ์ ครั้นนานมาจึงได้ผสมกับชาวเขมรอีสานเข้าเกิดเป็น “ส่วยเขมร” อยู่ในจังหวัดสุรินทร์ และส่วนที่ไปผสมกับชาวไทยอีสานเข้าก็กลายเป็น “ส่วยลาว” อยู่ในจังหวัดศรีสะเกษ ด้วยเหตุนี้ทั้งส่วยเขมรและส่วยลาวจึงเป็นเผ่าใหม่ ซึ่งกำเนิดขึ้นในประเทศไทย หาใช่ชาวเมืองอัตตะปือ แสนปางและเขมรต่ำไม่^{๕๗}

จากแนวคิดเกี่ยวกับถิ่นกำเนิดของชาวกวยทั้ง ๓ แนวคิดที่ได้นำเสนอไปแล้วนั้น จะเห็นได้ว่า ถึงแม้จะมีความแตกต่างกันในการอธิบายถึงถิ่นกำเนิดดั้งเดิม ทว่าผู้ศึกษาก็เฝ้าตั้งข้อสงสัยแก่ทั้ง ๓ แนวก็ยังมีความเกี่ยวพันกันในรายละเอียดของเนื้อหาบางประเด็น ที่เห็นได้ชัดที่สุดก็คือ ทั้ง ๓ แนวต่างก็เสนอว่า ถิ่นฐานเดิมครั้งล่าสุดของชาวกวยก่อนที่จะอพยพเข้ามาสู่ประเทศไทยนั้น ก็คือบริเวณตอนใต้ของประเทศลาวหรืออาณาจักรล้านช้างในอดีต ด้วยเหตุนี้ข้าพเจ้าจึงมีความเห็นว่าหากจะนำเอาแนวความคิดทั้ง ๓ แนวมาสังเคราะห์รวมกัน ก็จะได้คำอธิบายเกี่ยวกับถิ่นกำเนิดของชาวกวยที่น่าเชื่อถือยิ่งขึ้นดังนี้

หากศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาวกวย โดยอาศัยหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี ชาวกวยน่าจะเริ่มมีการอพยพโยกย้ายมาแต่บริเวณตอนใต้ของประเทศอินเดียนับพันปีมาแล้ว ฉะนั้นบริเวณดังกล่าวจึงมีความเป็นไปได้สูงที่จะเป็นถิ่นกำเนิดของชนกลุ่มนี้ หลังจากนั้นก็อพยพผ่านประเทศพม่า แม่น้ำสาละวิน(แม่น้ำคง) ไปทางตอนเหนือของไทยหรือตอนใต้ของจีน ไปสู่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงหรือประเทศลาวในปัจจุบัน ก่อนที่จะอพยพลงทางตอนใต้ของลาวแคว้นจำปาศักดิ์ อัตตะปือ แสนปาง สาร์วัน สุดท้ายจึงอพยพเข้าสู่ภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย และแม้ว่าจะอยู่ในภาคอีสานตอนล่างของไทยแล้ว พวกเขาก็ยังมีการอพยพเคลื่อนย้ายไปมาในบริเวณแถบนี้อย่างต่อเนื่องหลายครั้งหลายครา

^{๕๕}เสฐียร โกเศศ, สารานุกรมของเสฐียร โกเศศ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณาคาร, ๒๕๑๖), หน้า ๑๔๑-๒.

^{๕๖}สมทรง นุชรพัฒน์, *เรียนภาษาและชีวิตความเป็นอยู่ของชาวกวย-กวย(ส่วย) จากบทสนทนา*, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยภาษาเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๗), หน้า ๑.

^{๕๗}คำเนียร เลขะกุล, “สุรินทร์เมืองขอมโบราณ”, หน้า ๗๐.

จนเกิดคำศัพท์ที่เรียกกันในกลุ่มว่า “โรระตะไม” อันหมายถึงการไปสร้างหมู่บ้านใหม่ ด้วยเหตุนี้ชาวทวายจึงนับเป็นกลุ่มชนที่มีการอพยพโยกย้ายบ่อยที่สุดกลุ่มหนึ่งในภูมิภาคแถบนี้

การอพยพเข้าสู่ประเทศไทย

จากหลักฐานต่างๆ ที่ได้นำเสนอไปแล้วข้างต้น ทำให้ทราบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ทวายในประเทศไทยนั้นอพยพมาแต่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง คือบริเวณเมืองจำปาศักดิ์ อุดตะปือ แสนปาง และสาละวัน ทางภาคใต้ของประเทศลาวในปัจจุบัน* ช่วงเวลาของการอพยพนั้นประมาณว่าเกิดขึ้นในช่วงปลายกรุงศรีอยุธยา ที่ปกครองโดยราชวงศ์บ้านพลูหลวง ทั้งนี้สาเหตุของการอพยพนั้น นักวิชาการบางท่านที่เชื่อว่าชนกลุ่มนี้เป็นทหารภายใต้บังคับบัญชาของขุนเจือง ก็เสนอว่าเมื่อขุนเจืองสวรรคต ชนเหล่านี้ก็ไม่อยากอยู่ภายใต้การปกครองของผู้ปกครองคนใหม่ จึงได้พากันอพยพเป็นกองคาราวานข้ามขนาดใหญ่มายังฝั่งไทย ซึ่งเอกสารบางฉบับก็ระบุว่าตรงกับรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ.๒๑๕๕-๒๒๓๑) บ้าง^{๕๔} รัชสมัยของพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ (พ.ศ.๒๒๖๐) บ้าง^{๕๕} หรือปีพ.ศ.๒๒๕๕ บ้าง^{๕๖} และยังได้ระบุถึงสาเหตุของการอพยพไว้ถึง ๔ ประการด้วยกันคือ^{๕๗}

๑. ไม่พอใจผู้ปกครองเก่า
๒. อพยพตามกองทัพไทยที่ยกไปตีลาวรวมทั้งการถูกกวาดต้อนมา
๓. ชาวทวายที่อาศัยอยู่ก่อน ชักชวนให้อพยพตามมา
๔. เพื่อต้องการหาทำเลเลี้ยงช้างแหล่งใหม่

สำหรับเส้นทางของการอพยพของกองคาราวานข้ามชาวทวายนั้น เริ่มต้นจากเมืองอุดตะปือ แสนปาง เข้าสู่ฝั่งขวาของแม่น้ำโขง(คือภาคอีสานของไทยในปัจจุบัน) ตรงบริเวณที่แม่น้ำโขงไหลมาบรรจบกับแม่น้ำมูล ปัจจุบันอยู่ในเขตอำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ทั้งนี้หลักฐานที่ยืนยันว่ากองคาราวานชาว

* ดินแดนส่วนนี้ในอดีต เคยอยู่ในเขตการปกครองของหัวเมืองลาวฝ่ายตะวันออกของไทย ซึ่งประกอบไปด้วยเมืองใหญ่ ๑๑ เมืองด้วยกันคือ นครจำปาศักดิ์ เชียงแตง แสนปาง สีทันดอน อุดตะปือ สาละวัน คำทองใหญ่ สุรินทร์ สังขะ ขุขันธ์ และเดชอุดม ต่อมาภายหลังไทยต้องเสียดินแดนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงทั้งหมดให้กับฝรั่งเศส เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ.๒๔๗๖ (ร.ศ.๑๑๒) ทำให้เหลือเพียง ๔ เมืองที่ยังคงอยู่ภายใต้การปกครองของไทย คือ สุรินทร์ สังขะ ขุขันธ์ และเดชอุดม เท่านั้น

^{๕๔} ประเสริฐ ศรีวิเศษ, “ความเป็นมาของชาวทวาย” ใน เพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์, ๒๕๒๗), หน้า ๘๕.

^{๕๕} ลีวิวัฒน์ คำวันสา, “ส่วย(ทวาย)” ใน อีสานปริทัศน์ (กรุงเทพมหานคร: คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๔), หน้า ๒๘. และ เอกสารประวัติมหาดไทย การปกครองส่วนภูมิภาค, “ประวัติจังหวัดสุรินทร์” ใน เพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์, หน้า ๖.

^{๕๖} คำเนียร เลขะกุล, “สุรินทร์ในอดีต”, หน้า ๓๑.

^{๕๗} สมทรง บุรุษพัฒน์, เรียนรู้ภาษาและชีวิตความเป็นอยู่ของชาวทวาย-ทวาย(ส่วย) จากบทสนทนา, หน้า ๒.

กวยอพยพผ่านจุดนี้ก็คือ พิจารณาจากร่องรอยของคำว่า “โขงเจียม” ซึ่งตรงกับภาษาทวยนั้น แปลว่า “โขลงช้าง” นั่นเอง จากนั้นกองคาราวานก็ไปทางทิศเหนือจนกระทั่งถึงริมฝั่งแม่น้ำมูล และได้เลือกเอาบริเวณแก่งสะพือในอำเภอพิบูลมังสาหารในปัจจุบัน ในการนำกองคาราวานข้ามลำน้ำสาขานี้ เนื่องจากบริเวณดังกล่าวเป็นแก่งขนาดใหญ่ และเป็นที่ยี่น้ำตื้นที่สุด จึงไม่เป็นอุปสรรคต่อคนและช้างมากนัก ทั้งนี้เพราะคำว่า “แก่งสะพือ” นี้ ก็เพี้ยนมาจากคำว่า “กะชัญปัด” ที่แปลว่า “งูใหญ่” ในภาษาทวยอีกเช่นกัน ภายหลังจากข้ามแม่น้ำมูลแล้ว เส้นทางอพยพของกองคาราวานทวยก็มุ่งหน้าไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ โดยอาศัยแนวแม่น้ำมูลเป็นเส้นทาง และไปข้ามลำธารแห่งหนึ่งซึ่งเรียกกันในปัจจุบันว่า “ลำโดม” ซึ่งก็เพี้ยนมาจากคำว่า “โดม” ในภาษาทวยที่หมายถึง “ทำน้ำ” ผ่านท้องที่อำเภอวารินชำราบ ดังปรากฏชื่อดำบลที่ทวยอพยพผ่านจวบจนปัจจุบันว่า ดำบล “โกนจ้อ” ที่หมายถึง “ลูกหมา” และ “จะละแม” ซึ่งเพี้ยนจากคำว่า “แจละแมะ” ที่หมายถึง “อีเห็น” ในภาษาทวย ทั้งนี้คาดว่าสถานที่ที่ชาวทวยตั้งชื่อไว้เหล่านี้ คงจะเป็นที่ที่ชาวทวยได้พักแรมอยู่เป็นเวลานาน จึงได้ตั้งชื่อสถานที่เพื่อใช้เรียกขานกันในกลุ่ม และชื่อดังกล่าวก็ยังคงใช้เรียกกันมาตราบนานเท่าทุกวันนี้ แม้จะเพี้ยนไปบ้างเล็กน้อย ตามกาลเวลาและความถนัดของภาษาที่ไม่เหมือนกัน

ภายหลังจากอพยพผ่านสถานที่ต่างๆดังกล่าวข้างต้นแล้ว กองคาราวานทวยก็ย้ายหน้าไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ เข้าสู่อำเภอยุพันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ และท้องที่ตำบล “เจียงอี” ซึ่งปัจจุบันเป็นตำบลหนึ่งที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองศรีสะเกษ คำว่า “เจียงอี” เป็นภาษาทวยหมายถึง “ช้างป่วย” และทุกวันนี้บริเวณนี้มีคนเชื้อสายทวยตกค้างอยู่พอสมควร อันแสดงว่าเป็นอีกบริเวณหนึ่งที่กองคาราวานทวยใช้เป็นที่พักแรมอยู่นาน ต่อจากนั้นก็มุ่งลงไปทางใต้เข้าสู่เทือกเขาดงรัก เพื่อไปนมัสการปราสาทหินเขาพระวิหาร ก่อนที่จะมุ่งตรงไปทางทิศตะวันตก เลียบเชิงเขาดงรักด้านทิศเหนือซึ่งอยู่ในเขตราชอาณาจักรไทย อันเป็นเส้นทางที่สะดวก อีกทั้งยังอุดมสมบูรณ์และปลอดภัยจากสัตว์ร้าย ผ่านพื้นที่อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ และการเดินทางอันยาวนานก็มาถึงที่สุดในท้องที่ของจังหวัดสุรินทร์ในปัจจุบัน^๒

การอพยพของชาวทวยจากฝั่งขวาแม่น้ำโขงนั้น หากได้เกิดขึ้นเพียงครั้งเดียวในประวัติศาสตร์ไม่ หากเกิดขึ้นหลายระลอกด้วยกัน เพียงแต่ไม่ทราบแน่ชัดว่าใครหรือชาวทวยกลุ่มใดเป็นผู้นำในการอพยพเข้ามาสู่สยามประเทศรุ่นแรกๆ เนื่องจากไม่มีบันทึกไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้รับรู้ อีกทั้งบริเวณดังกล่าวที่เรียกกันว่า “เขตเขมรป่าดง” แต่เดิมนั้น ก็มีได้เป็นชุมชนปิด มีการไปมาหาสู่กันเป็นประจำ การถ่ายทอดประชากรของประชาคมแถบนี้จึงสามารถที่จะมีขึ้นได้ตลอดเวลา อย่างไรก็ตาม ก็มีเอกสารในสมัยหลังๆหลายชิ้น ที่กล่าวถึงความเป็นมาของชนชาวทวย และได้ระบุไว้ว่าชาวทวยที่อพยพเข้าสู่ท้องที่จังหวัดสุรินทร์และบริเวณใกล้เคียงในอดีตนั้นมีด้วยกัน ๖ กลุ่ม คือ

^๒ ใพบูลย์ สุนทรารักษ์, เมืองสุรินทร์, หน้า ๒๓.

กลุ่มที่ ๑ อพยพไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านเมืองที มีหัวหน้าชื่อเชียงปุม* (บางฉบับระบุว่ามิเชียงปัด ค้วย) ปัจจุบันก็คือที่ตั้งของตำบลเมืองที อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ห่างจากตัวเมืองไปทางทิศตะวันออก ประมาณ ๑๕ กิโลเมตร คำว่า “ทีหรือตี” ในภาษากวยแปลว่า “ที่สูง”

กลุ่มที่ ๒ อพยพไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านกุดหวายหรือบ้านเมืองเตา ปัจจุบันคือที่ตั้งของอำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ โดยมีเชียงสีหรือตากะอามเป็นหัวหน้า

กลุ่มที่ ๓ อพยพไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านเมืองสิง มีหัวหน้าชื่อเชียงสง ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของตำบลเมืองสิง อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ คำว่า “สิง” ในภาษากวยแปลว่า “ทำเล่นๆ” และในภาษาเขมรก็ใช้ คำและความหมายเดียวกัน

กลุ่มที่ ๔ อพยพไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านโคกลำควน ซึ่งปัจจุบันอยู่ในเขตอำเภอบัวชุม จังหวัดศรีสะเกษ โดยมีตากะจะเป็นหัวหน้า และเชียงขันเป็นผู้ช่วย

กลุ่มที่ ๕ อพยพไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านอัจจะปะนึ่งหรือโคกอ้อ ซึ่งปัจจุบันอยู่ในเขตอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ โดยมีหัวหน้าชื่อเชียงมะ

กลุ่มที่ ๖ อพยพไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านกุดปะไท ซึ่งปัจจุบันคือที่ตั้งของตำบลจารพัต ในเขตอำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์ โดยมีหัวหน้าชื่อเชียงไชย

ทั้งนี้ชุมชนชาวกวยทั้ง ๖ นี้ ต่างไปมาหาสู่กันเสมอ เพราะล้วนแต่เป็นญาติพี่น้องกัน เป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ดำรงชีพอยู่ด้วยการเลี้ยงช้างและคล้องช้างมากกว่าอาชีพอื่นๆ และในช่วงนั้นก็ไม่ได้อยู่ภายใต้การปกครองของเมืองใด ด้วยเหตุที่ยังไม่มีอำนาจการปกครองของอาณาจักรใดแผ่ไปถึง และทางกรุงศรีอยุธยาเองก็หาได้ทราบไม่ว่า ดินแดนแถบนั้นได้มีชาวกวยเหล่านั้นเข้าไปตั้งถิ่นฐานอยู่ เพียงแต่รับรู้ว่ามีชนพื้นเมืองเดิมที่เรียกว่า “เขมรป่าดง” อาศัยอยู่ และถือว่าดินแดนดังกล่าวอยู่ในราชอาณาจักรเท่านั้น อีกทั้งชาวกวยเหล่านี้ก็ไม่ได้มีความสัมพันธ์กับกรุงศรีอยุธยา หากแต่ได้มีการติดต่อสัมพันธ์กับชนกลุ่มอื่นที่อยู่ใกล้เคียงแทน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวเขมรที่เป็นเชื้อสายขอมโบราณ ซึ่งอาศัยอยู่บริเวณด้านใต้ของเทือกเขาดงรักที่เรียกว่า “เขมรด่า”^{๖๓}

จนกระทั่งถึงประมาณ พ.ศ.๒๓๐๒ ซึ่งตรงกับแผ่นดินสมเด็จพระที่นั่งสุริยamarinทร์(คือพระเจ้าเอกทัศ) ได้มีพระยาช้างเผือกแตกโรงหนีออกจากพระนครมุ่งหน้าสู่ภาคอีสาน จึงได้โปรดเกล้าฯให้สองพี่น้อง* พร้อมด้วยบ่าวไพร่ ๓๐ คน ออกติดตาม ครั้นมาถึงเมืองพิมาย ก็ได้รับทราบจากเจ้าเมืองว่า ในเขตป่าดงทางทิศตะวันออกซึ่งอยู่ในพื้นที่ดูแลของเมืองพิมายนั้น มีพวกช่วยหรือกวยที่ชำนาญในการเลี้ยงช้างและคล้องช้างตั้งชุมชนอยู่ หากไปสืบหาจากพวกกวยเหล่านั้นก็คงจะทราบเรื่อง คณะผู้ติดตามช้างจึงได้

* ต่อมาได้เป็นพระยาสุรินทร์ภักดีศรีณรงค์จางวาง เจ้าเมืองสุรินทร์คนแรกระหว่าง พ.ศ.๒๓๐๖-๓๗.

^{๖๓} ใหญ่ลย์ สุนทรารักษ์, เมืองสุรินทร์, หน้า ๒๔-๕.

* โลกสารบางฉบับระบุว่าคือหลวงยกกระบัตร ซึ่งต่อมาเป็นสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช กับนายบุญมาน้องชาย ซึ่งต่อมาเป็นกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท ขณะที่บางฉบับแย้งว่าที่แท้ก็คือเจ้าหน้าที่ในกรมช้างเอง

เดินทางเข้าสู่บริเวณเขตเขมรป่าดง อันเป็นที่อยู่ของชาวกวย ได้พบกับเชียงสีหรือตากะอามหัวหน้าชุมชนชาวกวยที่บ้านกุดหวาย พร้อมบอแก้วฤๅษะสังข์ ครั้นทราบเรื่องราวแล้วเชียงสีจึงได้พาสองพี่น้องและไพร่พลไปหาเชียงสงที่บ้านเมืองสิง ไปหาเชียงปุมซึ่งเป็นผู้อาวุโสและรู้ภาษาไทยดี ที่บ้านเมืองที ไปหาเชียงไซยที่บ้านกุดปะไท ไปหาดากะจะ, เชียงขันที่บ้านโคกลำควน และไปหาเชียงมะที่บ้านอจจะปะนึ่ง ผู้ซึ่งยืนยันว่าได้พบเห็นพระยาช้างเผือกเชือกดังกล่าวออกไปเล่นน้ำกับโขลงช้างป่า ที่บริเวณหนองน้ำที่ชาวบ้านเรียกว่า“หนองโชค” เป็นประจำ* เมื่อได้ทราบแน่ชัดว่าพระยาช้างเผือกอยู่ที่ใดแล้ว สองพี่น้องพร้อมด้วยหัวหน้าชุมชนชาวกวยทั้งหมดก็ได้ปรึกษากันและวางแผนในการจับช้างเผือกขึ้น ในที่สุดก็สามารถจับพระยาช้างเผือกได้ ภายหลังจากนั้นหัวหน้าชาวกวยทั้ง ๖ คน ก็ได้ติดตามสองพี่น้องและไพร่พลนำพระยาช้างเผือกมาส่งจนถึงกรุงศรีอยุธยา โดยช่วงที่เดินทางผ่านเมืองพิมายเจ้าเมืองพิมายก็ได้จัดให้มีการจัดสมโภชน์ที่นั่นเป็นเวลาถึง ๓ วันด้วย

ด้วยความดีความชอบของหัวหน้าชาวกวยทั้งหมด สองพี่น้องจึงได้กราบบังคมทูลเรื่องราวทั้งหมดให้พระเจ้าเอกทัศทรงทราบ และพระองค์ก็ได้ทรงพิจารณาเห็นว่า บริเวณป่าที่เรียกว่าเขตเขมรป่าดงที่ชาวกวยอาศัยอยู่นั้น ต่อไปจะต้องมีประชากรเพิ่มขึ้น สมควรที่จะรีบจัดการปกครองดูแลและผูกน้ำใจเอาไว้ จึงโปรดเกล้าฯพระราชทานฐานันดรศักดิ์แก่หัวหน้าชาวกวยทั้งหมด ทั้งนี้หัวหน้าชาวกวยที่ได้รับบรรดาศักดิ์ในครั้งนั้นก็มี เชียงปุมเป็นหลวงสุรินทรภักดี** เชียงสีเป็นหลวงศรีนครเตา เชียงมะเป็นหลวงเพชร เชียงขันเป็นหลวงปราบ ดากะจะเป็นหลวงแก้วสุวรรณและเชียงไซยเป็นขุนไชยสุริยวงศ์*** พร้อมทั้งพระราชทานตราตั้ง และให้เป็นนายกองควบคุมดูแลประชากรในตำบลบ้านที่ตนอยู่นั้นๆ ทั้งนี้โดยให้ทำราชการขึ้นอยู่กับเมืองพิมาย ซึ่งนับเป็นการเริ่มจัดการปกครองของรัฐไทยต่อกลุ่มชนชาวกวยอย่างแท้จริง หลังจากนั้นหัวหน้าชาวกวยทั้งหมดก็ได้ปกครองชุมชนของตนตามที่ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯสืบมา นับแต่บัดนั้นมาพวกนายกองเหล่านี้ได้นำช้าง ม้า แก่นสน ยางสน ปีกนก นอระมด(นอแรด) งาช้าง จี๊ผึ้ง เป็นส่วยส่งไปยังกรุงศรีอยุธยาเป็นประจำ

ต่อมาในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี หลวงสุรินทรภักดีผู้เป็นนายกองรักษาอยู่ที่บ้านเมืองทีเห็นว่า ขณะนั้นบ้านเมืองที่มีลูกบ้านคับคั่งมาก เพราะมีชาวกวยจากที่อื่นมาตั้งหลักแหล่งเพิ่มมากขึ้นทุกปี จำเป็นจะต้องหาที่ขยับขยายลูกบ้านออกไปเสียบ้าง และได้สังเกตเห็นว่าบ้านคุปะทายสมันต์ซึ่งเป็นเมืองร้างที่ตั้งอยู่ห่างออกไปทางทิศตะวันตกประมาณ ๑๕-๑๖ กิโลเมตรนั้น เป็นที่มีชัยภูมิดี เหมาะแก่การที่จะปรับปรุงขึ้นเป็นชุมชนขนาดใหญ่ได้ จึงได้รายงานขอแบ่งคนจากบ้านเมืองทีต่อกรุงธนบุรี เมื่อได้รับพระบรม

* คำว่า “หนองโชค” เป็นภาษาเขมร หมายถึงบึงหรือหนองน้ำที่มีดอกบัวหรือกอบัว ปัจจุบันนี้อยู่ในท้องที่อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

** บางฉบับระบุว่า เป็น หลวงสุรินทร์เสนาหา

*** ในประชุมพงศาวดาร ภาคที่ ๔ ของหม่อมอมรวงศ์วิจิตร(หม่อมราชวงศ์ปฐุม คเนจร) นั้น ไม่ปรากฏชื่อของเชียงไซยในเหตุการณ์ดังกล่าวเลย

ราชานุญาตแล้ว หลวงสุนทรภักดีหรือเชียงปุมก็แยกครัวไปตั้งและปรับปรุงเมืองร้างขึ้นเป็นเมืองใหม่ ส่วนที่บ้านเมืองที่นั้นได้ให้เชียงปัดผู้เป็นพี่ชายเป็นหัวหน้ากวยอยู่ต่อไป^{๖๔}

อย่างไรก็ตาม การอพยพจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงเข้าสู่ประเทศไทยของชาวกวย นอกเหนือไปจากกองคาราวานชาวกวยทั้ง ๖ กลุ่มที่กล่าวแล้ว ในภายหลังก็ยังปรากฏว่ามีการอพยพของชาวกวยเข้ามาอีกเป็นระลอกๆ ส่วนมากก็จะเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณจังหวัดสุรินทร์และศรีสะเกษ ทั้งนี้การอพยพส่วนใหญ่เกิดขึ้นในช่วงปลายกรุงศรีอยุธยาจนถึงสมัยกรุงธนบุรี คือช่วงระหว่างพ.ศ.๒๒๔๕-๒๓๒๖^{๖๕} ซึ่งการอพยพครั้งใหญ่ที่สุดเกิดขึ้นในปี พ.ศ.๒๓๒๐ เมื่อครั้งที่พระยานางรอง เจ้าโอ เจ้าอินและอุปฮาดเมืองนครจำปาศักดิ์ก่อการขบถ พระเจ้ากรุงธนบุรีจึงได้โปรดเกล้าฯให้พระยาจักรี (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช) กับเจ้าพระยาสุรสีห์ (กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท) ยกทัพขึ้นไปปราบ ตีได้เมืองนครจำปาศักดิ์ เมืองโขง และเมืองอัตตะปือ แล้วได้เกลี้ยกล่อมให้ชาวกวยอพยพเข้ามาอยู่ในเมืองปะทายสมันต์ (คือเมืองสุรินทร์) เมืองสังขะ (อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์) เมืองขุขันธ์ (จังหวัดศรีสะเกษ) และเมืองตะลุง (น่าจะเป็นตำบลหนึ่งในอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์-ผู้ศึกษา) เป็นจำนวนมากถึง ๓ หมื่นคน^{๖๖} และการอพยพของชาวกวยเข้าสู่ประเทศไทยก็สิ้นสุดลงโดยสิ้นเชิง ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์^{๖๗}

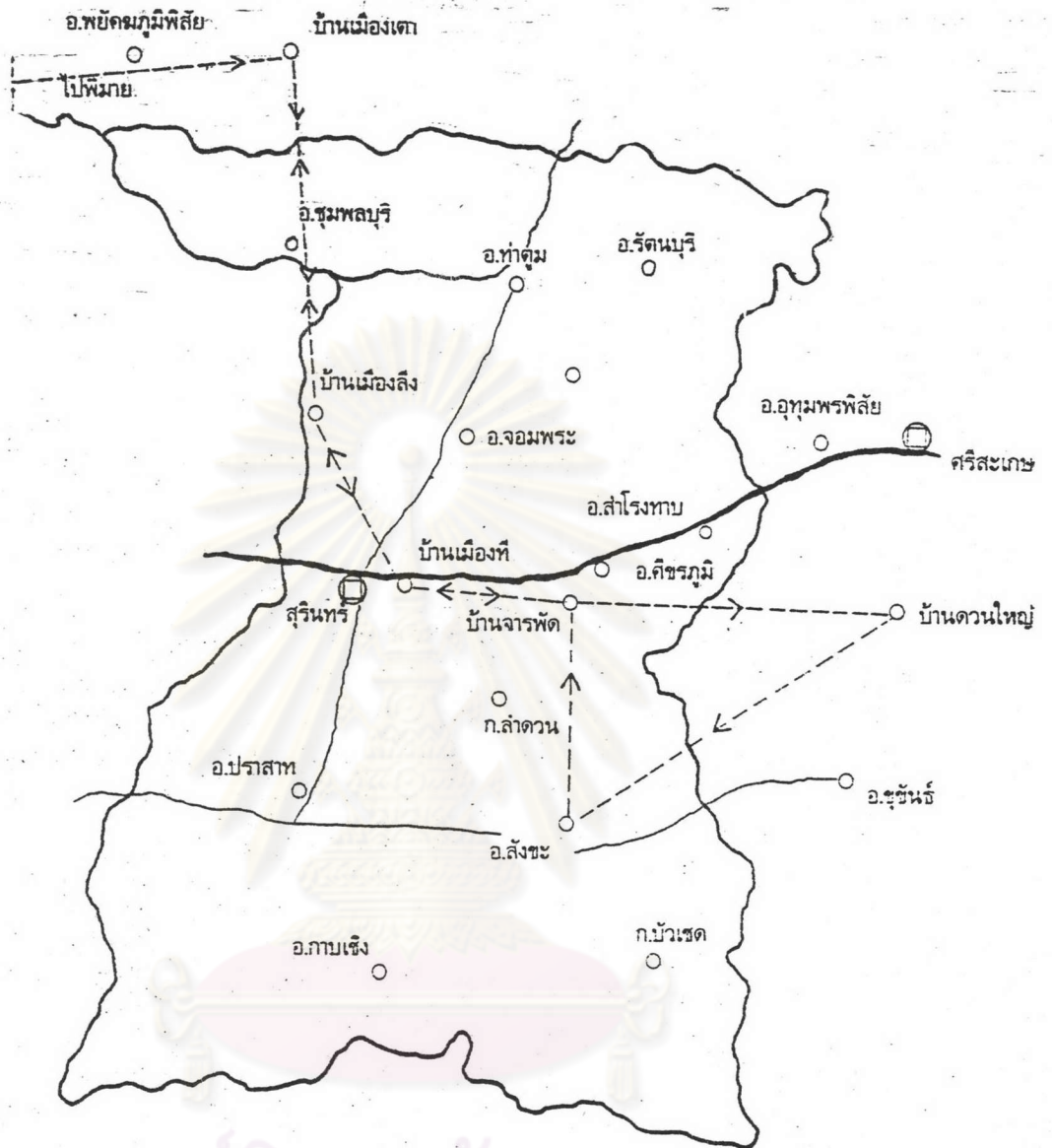
จะเห็นได้ว่าเรื่องความเป็นมาของชาวกวยนั้น มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับพัฒนาการของบ้านเมืองในดินแดนในแถบอีสานตอนล่าง และชุมชนชาวกวยทั้งหมดที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ ปัจจุบันก็ได้รับการยกฐานะเป็นหน่วยการปกครองระดับท้องถิ่น นับแต่ระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล ไม่ว่าจะเป็นบ้านคูปะทายสมันต์ ที่ยกฐานะมาเป็นจังหวัดสุรินทร์ บ้านโลกคำควน ที่ยกฐานะเป็นอำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ บ้านเมืองเตา ที่ยกฐานะเป็นอำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ บ้านอั้งจะปะนึ่งหรือโลกอั้ง ที่ยกฐานะเป็นอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ รวมทั้งบ้านเมืองถึง ที่กลายเป็นที่ตั้งของตำบลเมืองถึง อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ บ้านคูปะทาย ที่กลายเป็นที่ตั้งของตำบลจารพัด อำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ และบ้านเมืองที่ ที่กลายเป็นที่ตั้งของตำบลเมืองที่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ด้วยเหตุนี้คำกล่าวที่ว่า ชาวกวยเป็นบรรพบุรุษของประชาคมในลุ่มแม่น้ำมูลโดยเฉพาะจังหวัดสุรินทร์และศรีสะเกษนั้น หาได้เกินเลยความเป็นจริงไม่

^{๖๔} คำเนิร เลขะกุล, “สุรินทร์เมืองขอมโบราณ” ใน อนุสาร อ.ส.ท., หน้า ๖๓.

^{๖๕} สมทรง บุรุษพัฒน์, *เรียนภาษาและชีวิตความเป็นอยู่ของชาวกวย-กวย(สาว)* จากบทสนทนา, หน้า ๑.

^{๖๖} สิริวัฒน์ คำวันสา, “สาว(กวย)” ใน *อีสานปริทัศน์*, หน้า ๓๐.

^{๖๗} สมทรง บุรุษพัฒน์, *เรียนภาษาและชีวิตความเป็นอยู่ของชาวกวย-กวย(สาว)* จากบทสนทนา, หน้า ๒.

แนวทางตามพระชาข้างเผือกจากบ้านเมืองเตา - บ้านเมืองสิง -
 บ้านเมืองที - บ้านจารพัต - บ้านดวนใหญ่ (เมืองอุษันธุ์เดิม) -
 บ้านโลกอุดจะ (เมืองสังขะ) แล้วตัดกลับบ้านจารพัตไปบ้านเมืองเตา
 กลับเมืองพิมาย

แผนที่ที่ ๒.๒. แสดงเส้นทางตามพระชาข้างเผือกของสองพี่น้อง และหัวหน้าชาวกวยทั้งหก
 (ที่มา : ศูนย์ ราชภัฏวารังค์, ๒๕๒๘)

ถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย

ถิ่นที่อยู่ของชาวกวยในประเทศไทยนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนั้น ไม่ได้แตกต่างกันมากนัก กล่าวคือ ในอดีตชนกลุ่มนี้กระจายตัวอยู่อย่างหนาแน่นในบริเวณที่เคยปรากฏในประวัติศาสตร์ไทยว่า “หัวเมืองเขมรป่าดง” อันเป็นพื้นที่ป่าดงระหว่างแม่น้ำมูลกับเทือกเขาดงรัก ระหว่างเส้นละติจูดที่ ๑๐๓ และ ๑๐๕ องศา^{๖๔} นับตั้งแต่จังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานีและร้อยเอ็ด ทั้งนี้ส่วนใหญ่ก็จะตั้งถิ่นฐานอยู่ทางตอนใต้ของแม่น้ำมูลลงมาทั้งสิ้น และไม่ปะปนกับชนพื้นเมืองเดิมชาวเขมร ส่วนทางฝั่งเหนือของแม่น้ำมูลขึ้นไปก็พบบ้างแต่ก็มีประปราย ส่วนใหญ่อพยพโยกย้ายไปหมดตั้งแต่ก่อนปี ค.ศ.๑๙๕๐ (พ.ศ.๒๔๙๓)^{๖๕} ยกเว้นในเขตอำเภอสุวรรณบุรีหรืออำเภอโขงเจียมในปัจจุบันและอำเภอเขมราฐที่ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดอุบลราชธานีซึ่งมีอยู่มาก^{๖๖} ทั้งนี้ชาวกวยมักจะตั้งบ้านเรือนอยู่ในพื้นที่ที่มีระดับความสูงไม่เกิน ๑๐๐ เมตรจากระดับน้ำทะเล

ประเสริฐ ศรีวิเศษ (๒๕๒๑) ได้กล่าวถึงบริเวณที่อยู่ของชาวกวยในภาคอีสานไว้ว่ามีอยู่ ๖ จังหวัดด้วยกัน พร้อมทั้งระบุจำนวนอำเภอและหมู่บ้านเอาไว้ดังต่อไปนี้^{๖๗}

๑. จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน ๗ อำเภอ ๖๔ หมู่บ้าน ประกอบด้วยอำเภอสตึก(๓) อำเภอเมือง(๑๖) อำเภอกระสัง(๑๐) อำเภอลำปลายมาศ(๗) อำเภอหนองกี่(๑๔) อำเภอประโคนชัย(๑๑) และอำเภอบ้านกรวด(๓)

๒. จังหวัดสุรินทร์ จำนวน ๑๑ อำเภอ ๓๑๑ หมู่บ้าน ประกอบด้วยอำเภอชุมพลบุรี(๒) อำเภอท่าตูม(๑๔) อำเภอรัตนบุรี(๑) อำเภอจอมพระ(๓๕) อำเภอสนม(๒๙) อำเภอสำโรงทาบ(๖๕) อำเภอศรีขรภูมิ(๗๐) อำเภอเมือง(๑๗) อำเภอสังขะ(๗๐) อำเภอปราสาท(๔) และอำเภอกาบเชิง(๔)

๓. จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน ๘ อำเภอ ๖๗ หมู่บ้าน ประกอบด้วยอำเภออุทุมพรพิสัย(๕) อำเภอเมือง(๓) อำเภอกันทรารมย์(๖) อำเภอปราสาท(๒๖) อำเภอไพรบึง(๑๘) อำเภอขุขันธ์(๔) อำเภอขุนหาญ(๒) และกันทรลักษ์(๓)

๔. จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน ๕ อำเภอ ๒๒ หมู่บ้าน ประกอบด้วยอำเภอโขงเจียม(๑) อำเภอวารินชำราบ(๓) อำเภอเดชอุดม(๕) อำเภอนาจะหลวย(๒) และอำเภอน้ำยืน(๖)

๕. จังหวัดมหาสารคาม มี ๑ อำเภอ คืออำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จำนวน ๑ หมู่บ้าน

๖. จังหวัดนครราชสีมา มี ๑ อำเภอ คืออำเภอห้วยแถลง จำนวน ๔ หมู่บ้าน

^{๖๔} Frank, M. Lebar (and other), *Ethnic Groups of Mainland Southeast Asia*. p.,159.

^{๖๕} วรรณภา เทียนมี, *การกระจายของภาษา กวยในประเทศไทย (The Distribution of Kuy Dialects in Thailand)*, หน้า ๑๒.

^{๖๖} จิตร ภูมิศักดิ์, *ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาวและขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ*, หน้า ๔๓๒-๓.

^{๖๗} ประเสริฐ ศรีวิเศษ, *พจนานุกรม กวย(ส่วย)-ไทย-อังกฤษ*, หน้า ก-ฉ.

* จำนวนตัวเลขในวงเล็บคือจำนวนหมู่บ้านของชาวกวยในแต่ละอำเภอ

ในรายงานการวิจัยเรื่อง “การกระจายของภาษากูยในประเทศไทย (The Distribution of Kuy Dialects in Thailand) ของวรรณมา เทียนมี (๒๕๓๗) นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยมหิดล ก็ได้กล่าวถึง บริเวณและพื้นที่ ที่มีผู้พูดภาษากวยอาศัยอยู่ในประเทศไทยไว้ค่อนข้างละเอียด เพราะมีการระบุชื่อและ สถานที่ตั้งของหมู่บ้านที่เป็นหมู่บ้านชาวกวยไว้ด้วย ทั้งนี้บริเวณถิ่นที่อยู่ของชาวกวยในประเทศไทย ปัจจุบันนั้น นอกเหนือไปจากพื้นที่ ๖ จังหวัดที่ปรากฏในงานของประเสริฐ ศรีวิเศษ ที่กล่าวไปแล้ว ยังพบว่า มีชุมชนชาวกวยกระจายตัวอยู่ประปรายในพื้นที่ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้วย คือที่อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน ๒ หมู่บ้าน และที่อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว อีกจำนวน ๓ หมู่บ้าน^{*}

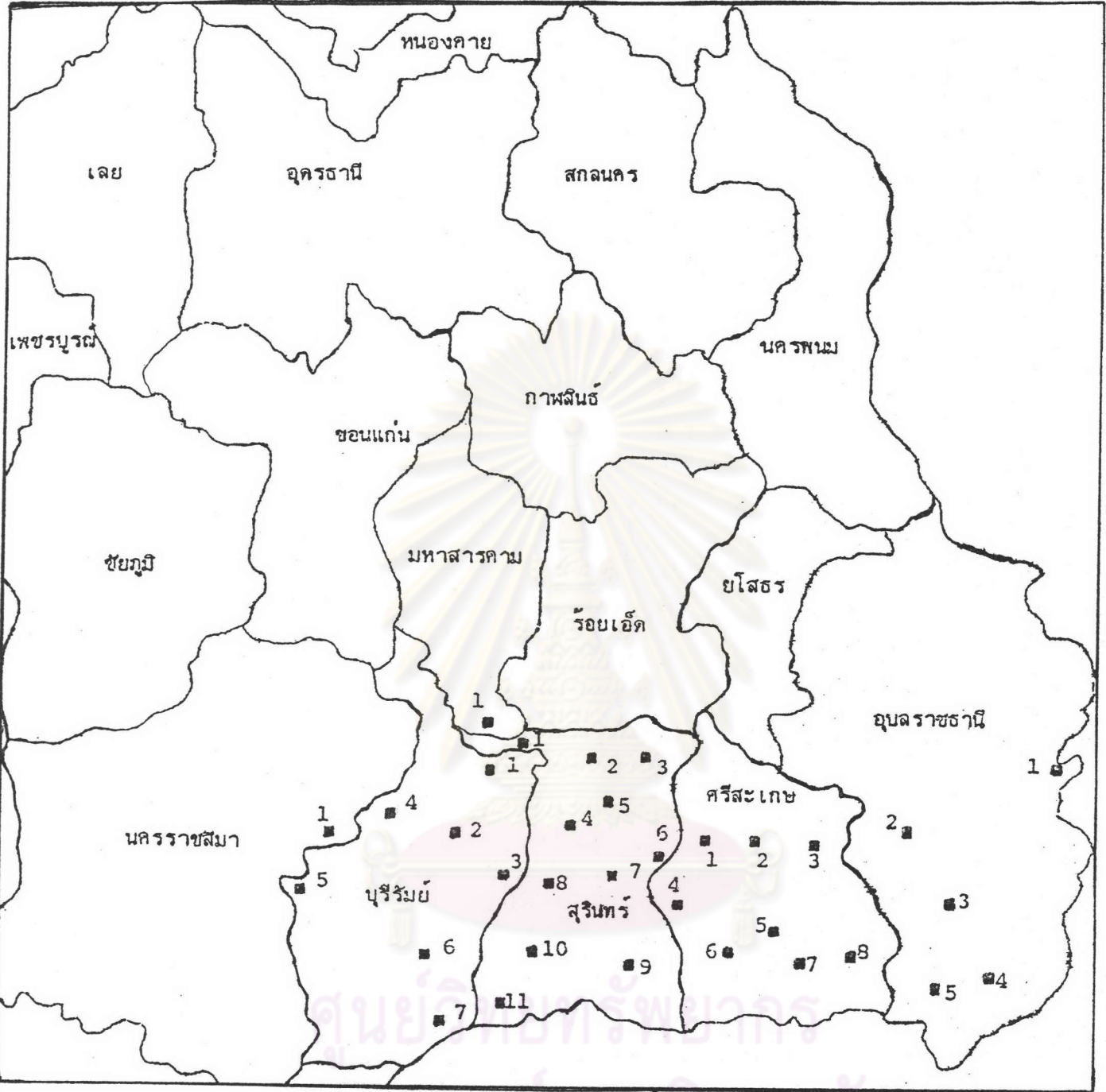

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* โปรดดูรายละเอียดใน วรรณมา เทียนมี, การกระจายของภาษากูยในประเทศไทย (๒๕๓๗).

แผนที่ที่ ๒.๓. แสดงจังหวัดและอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีภาษากวยพูด

(ที่มา : ประเสริฐ ศรีวิเศษ, ๒๕๒๑, จากหน้า)

มหาสารคาม	นครราชสีมา	บุรีรัมย์	สุรินทร์	ศรีสะเกษ	อุบลราชธานี
1 พยัคฆภูมิพิสัย (1?)	1 ห้วยแถลง (4)	1 สตึก (3?)	1 ขุมพลบุรี (2)	1 อุทุมพรพิสัย (5?)	1 โขงเจียม (1?)
		2 เมือง (16)	2 ทาคุม (14)	2 เมือง (3?)	2 วารินชำราบ (3)
		3 กระสัง (10)	3 รัตนบุรี (1?)	3 กันทรารมย์ (6?)	3 เตชอุดม (5)
		4 ลำปลายมาศ (7)	4 จอมพระ (35)	4 ปรางค์ภู (26)	4 นาจะหลวย (2)
		5 ทนงศรี (14)	5 สาม (29)	5 โพธิ์ปึง (18)	5 น้ำยืน (6)
		6 ประโคนชัย (11)	6 ลำโรงทาบ (65)	6 ขุขันธ์ (4?)	
		7 บ้านกรวด (3)	7 ศิขรภูมิ (70)	7 ขุนหาญ (2?)	
			8 เมือง (17)	8 กันทรลักษ์ (3?)	
			9 สังขะ (70)		
			10 ปราสาท (4)		
			11 กาบเชิง (4?)		

*ตัวเลขหลังชื่ออำเภอ คือจำนวนหมู่บ้านโดยประมาณ